

T.C.

ÇANKIRI KARATEKİN ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
HEMŞİRELİK ANABİLİM DALI

BABİL İLİNDE ANNELERİN EMZİRME KONUSUNDA BİLGİ VE UYGULAMALARININ DEĞERLENDİRİLMESİ

Yüksek Lisans Tezi

Huda Nadhim Hadi AL-KAYYIM

Çankırı 2023

BABİL İLİNDE ANNELERİN EMZİRME KONUSUNDA BİLGİ VE UYGULAMALARININ DEĞERLENDİRİLMESİ

Huda Nadhim Hadi AL-KAYYIM

Sağlık Bilimleri Enstitüsü

HemşirelikAnabilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

TEZ DANIŞMANI
Doktor Öğretim Üyesi Sakine YILMAZ

İKİNCİ DANIŞMAN
Doktor Wafa ABDUL KARİM ABBAS

Çankırı 2023

KABUL VE ONAY

ÇAKÜ Sağlık Bilimleri Enstitüsü'nün 208208207 numaralı Yüksek Lisans öğrencisi Huda Nadhim Hadi AL-KAYYIM, ilgili yönetmeliklerin belirlediği gerekli tüm şartları yerine getirdikten sonra hazırladığı "Babil İlinde Annelerin Emzirme Konusunda Bilgi ve Uygulamalarının Değerlendirilmesi" başlıklı tezini aşağıda imzaları olan jüri önünde başarı ile sunmuştur.

Tez Savunma Tarihi : 14 Aralık 2022

Tez Danışmanı:	**Dr. Öğr. Üyesi Sakine Yılmaz Çankırı Karatekin Üniversitesi**	**…….. İmza**
Jüri Üyesi:	**Doç. Dr. Demet AKTAŞ Çankırı Karatekin Üniversitesi**	**…….. İmza**
Jüri Üyesi:	**Doç. Dr. Eda ŞAHİN Giresun Üniversitesi**	**…….. İmza**

Yukarıdaki sonucu onaylarım.

İmza

Doç. Dr. Nazan KAYTEZ

Sağlık Bilimleri Enstitüsü Müdürü

ETİK BEYANNAMESİ

Yüksek Lisanstezi olarak hazırlayıp sunduğum "Babil İlinde Annelerin Emzirme Konusunda Bilgi ve Uygulamalarının Değerlendirilmesi" başlıklı tez; bilimsel ahlak ve değerlere uygun olarak tarafımdan yazılmıştır. Tezimin fikir/hipotezi tümüyle tez danışmanım ve bana aittir. Tezde yer alan araştırma tarafımdan yapılmış olup, tüm cümleler, yorumlar bana aittir.

Yukarıda belirtilen hususların doğruluğunu beyan ederim.

İmza

Tarih

Huda Nadhim Hadi AL-KAYYIM

ÖNSÖZ

Bu çalışmanın gerçekleştirilmesinde, iki yıl boyunca değerli bilgilerini bizlerle paylaşan, kullandığı her kelimenin hayatıma kattığı önemini asla unutmayacağım saygıdeğer danışman hocam Dr. Öğr. Üyesi Sakine YILMAZ'a, çalışmam boyunca benden bir an olsun yardımlarını esirgemeyen arkadaşlarıma ve çalışma süresince tüm zorlukları benimle göğüsleyen ve hayatımın her evresinde bana destek olan değerli aileme sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Huda Nadhim Hadi AL-KAYYIM

İÇİNDEKİLER

Sayfa

KABUL VE ONAY ..... **iii**
ETİK BEYANNAMESİ ..... **iv**
ÖNSÖZ ..... **v**
İÇİNDEKİLER ..... **vi**
KISALTMALAR VE SEMBOLLER ..... **viii**
TABLOLAR LİSTESİ ..... **ix**
ŞEKİLLER LİSTESİ ..... **x**
ÖZET ..... **xi**
SUMMARY ..... **xii**
1. GİRİŞ **1**
1.1 Çalışmanın Amacı 3
2. GENEL BİLGİLER **4**
2.1 Anne sütünün yapısı ve içeriği 4
2.2. Anne Sütünün Yararları ve Önemi 5
2.3 Anne Sütünün Oluşum Süreci 5
2.3.1 Memenin yapısı 5
2.3.2 Laktasyon 6
2.3.3 Süt oluşumu 7
2.4 Emzirme 8
2.4.1 Emzirme teknikleri 9
2.4.2 Başarılı emzirme 11
2.5 Emzirmenin Faydaları 11
2.6 Emzirmeyi Etkileyen Faktörler 13
2.6.1 Ağrılı ve çatlamış meme ucu 14
2.6.2 Meme tıkanıklığı 15
2.6.3 Mastit 15
2.7 Emzirmenin Dünyada ve Babil'deki mevcut durumu 15
2.8 Emzirme Sürecinde Hemşirelerin Rolü 16

3. MATERYAL VE YÖNTEM 17
3.1 Araştırmanın Tipi 17
3.2 Araştırmanın Evren ve Örneklemi 17
3.3 Verilerin Toplanması 17
3.4 Veri Toplama Araçları 17
3.5 Araştırmanın Ön Uygulaması 18
3.6 Araştırmanın Etik Boyutu 18
3.7 Verilerin Analizi 18
4. BULGULAR 21
4.1 Demografik Özelliklere İlişkin Bulgular 21
4.2 Annelerin Emzirme Konusundaki Bilgi ve Uygulamalarına İlişkin Bulgular 23
5. TARTIŞMA 31
5.1 Annelerin Emzirme Konusundaki Uygulamalarına İlişkin Tartışma 31
5.2 Annelerin Emzirme Konusundaki Bilgilerine İlişkin Tartışma 32
6. SONUÇ VE ÖNERİLER 35
6.1 Sonuç 35
6.2 Öneri 37
KAYNAKLAR 39
EKLER 45
ÖZGEÇMİŞ 49

KISALTMALAR VE SEMBOLLER

DSÖ	**:**	Dünya Sağlık Örgütü
UNICEF	**:**	United Nations International Children's Emergency Fund / Birleşmiş Milletler Uluslararası Çocuk Acil Yardım Fonu
AAP	**:**	American Academy of Pediatrics / Amerikan Pediatri Akademisi
BDHG	**:**	Bebek Dostu Hastane Girişimi
HIV	**:**	Human Immunodeficiency Virus / İnsan Bağışıklık Yetmezliği Virüsü

TABLOLAR LİSTESİ

Sayfa

Tablo 3.1	**:**	Çarpıklık ve Basıklık Değerleri (n=258)……	**19**
Tablo 3.2	**:**	Güvenilirlik Analizi Bulguları……..	**19**
Tablo 4.1 1	**:**	Annelerin Bazı Sosyo-Demografik Özelliklerinin Dağılımı (n=258)……	**21**
Tablo 4.1.1 (Devamı)	**:**	Annelerin Bazı Sosyo-Demografik Özelliklerinin Dağılımı (n=258)……	**22**
Tablo 4.2.1	**:**	Annelerin Emzirme Konusundaki Bilgilerinin Dağılımı (n=258)……	**23**
Tablo 4.2.2	**:**	Annelerin Emzirme Konusunda Uygulama Puan Ortalamalarının Dağılımı (n=258)…….	**25**
Tablo 4.2.2 (Devamı)	**:**	Annelerin Emzirme Konusunda Uygulama Puan Ortalamalarının Dağılımı (n=258)…….	**26**
Tablo 4.2.3	**:**	Annelerin Emzirme Konusundaki Bilgi ve Uygulamalarının Sosyo-Demografik Özelliklere Göre Dağılımı (n=258)…….	**27**
Tablo 4.2.3 (Devamı)	**:**	Annelerin Emzirme Konusundaki Bilgi ve Uygulamalarının Sosyo-Demografik Özelliklere Göre Dağılımı (n=258)…….	**29**

ŞEKİLLER LİSTESİ

Sayfa

Şekil 2.1: Memenin Yapısı **6**

Şekil 2.2: Prolaktin Mekanizmasının İşleyişi **8**

Şekil 2.3: Oksitosin Mekanizmasının İşleyişi..... **8**

Şekil 2.4: Emzirme Pozisyonları **10**

BABİL İLİNDE ANNELERİN EMZİRME KONUSUNDA BİLGİ VE UYGULAMALARININ DEĞERLENDİRİLMESİ

ÖZET

ALKAYYIM, Huda Nadhim.Babil İlinde Annelerin Emzirme Konusunda Bilgi ve Uygulamalarının Değerlendirilmesi, (Yüksek Lisans Tezi), Çankırı, 2022.

Bu çalışma, Irak'ın Babil ilinde annelerin emzirme konusunda bilgi ve uygulamalarını belirlemek amacıyla yapılmıştır. Bu çalışma tanımlayıcı kesitsel tipte olup, evrenini, Irak'ın Babil ilinde yaşayan ve emziren anneler oluşturmuştur. Çalışma 1 Mart 2022 – 31 Ekim 2022 tarihleri arasında Irak'ın Babil ilinde yaşayan 258 emziren anne ile yürütülmüştür. Araştırmanın verileri kadınların demografik özelliklerine ve emzirmeye ilişkin sorular içeren ve iki bölümden oluşan bir anket formu kullanılarak online toplanmıştır. Araştırma kapsamında toplanan verilerin analizinde frekans analizi (sayı, yüzde, ortalama), Bağımsız Örneklem t testi ve One Way ANOVA analizleri kullanılmıştır. Annelerin %32,9'u 31-40 yaş aralığında, %37,2'si ev hanımı, %36'sı ilköğretim mezunu, %50 sinin geliri giderine eşit, %52,7'si ilde ikamet ettiği, %32,2'sinin eşi ve çocukları ile birlikte yaşadığı, %37,2'sinin 2 çocuk sahibi olduğu belirlenmiştir. Ayrıca annelerin %68,6'sında emzirme deneyimi bulunduğu ve %59,3'ünün ilk altı ay emzirdiği saptanmıştır. Annelerin "emzirme konusundaki bilgi düzeyi" anketine verdiği yanıtların ortalaması 3,13±0,56 ve "emzirme konusundaki uygulamaları" anketine verdiği yanıtların ortalaması, 3,11±0,50 olarak saptanmıştır. Emzirme deneyiminin, ilk 6 ay emzirmenin, yerleşim yerinin, yaşın, eğitim ve gelir durumun annelerin bilgi düzeyini istatistiksel olarak etkilediği saptanırken ($p<0,05$), emzirme konusundaki uygulamalarını istatistiksel olarak etkilemediği belirlenmiştir ($p>0,05$). Araştırma sonucunda annelerin emzirme konusundaki bilgi düzeyinin ve uygulamalarının orta düzeyde olduğu belirlenmiştir. Annelerin emzirme konusunda bilgilerinin artırılması ve başarılı emzirme uygulamalarının yaygınlaştırılması için annelere sağlık profesyonelleri tarafından gerekli danışmanlıkların verilmesi önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Anne, Emzirme, Bilgi ve Uygulama, Hemşirelik.

EVALUATION OF MOTHERS' KNOWLEDGE AND PRACTICES ON BREASTFEEDING IN BABYL PROVINCE

SUMMARY

ALKAYYIM, Huda Nadhim. Evaluation of Mothers' Knowledge and Practices on Breastfeeding in Bablyon, (Master Thesis Thesis), Çankırı, 2022.

This study was carried out to determine the knowledge and practices of mothers about breastfeeding in the province of Babylon, Iraq. This study is of descriptive cross-sectional type and its population consists of breastfeeding mothers living in Babylon, Iraq. The study was conducted with 258 nursing mothers living in Babylon, Iraq between March 1, 2022 and October 31, 2022. The data of the study were collected online using a two-part questionnaire containing questions about the demographic characteristics of women and breastfeeding. Frequency analysis (number, percentage, mean), Independent Sample t-test and One Way ANOVA analyzes were used in the analysis of the data collected within the scope of the research. It was determined that 32.9% of the mothers are between the ages of 31-40, 37.2% are housewives, 36% are primary school graduates, 50% have the same income as their expenses, 52.7% reside in the province, 32.2% It was determined that 5% of them live with their spouse and children, and 37.2% of them had 2 children. In addition, it was determined that 68.6% of the mothers had breastfeeding experience and 59.3% of them breastfed for the first six months. The average of the answers given by the mothers to the "knowledge level about breastfeeding" questionnaire was 3.13±0.56, and the average of the answers to the "breastfeeding practices" questionnaire was found to be 3.11±0.50. While it was determined that breastfeeding experience, breastfeeding in the first 6 months, location, age, education and income status of mothers statistically affected the knowledge level of mothers ($p<0.05$), it was determined that they did not affect their breastfeeding practices statistically ($p>0.05$). As a result of the research, it was determined that the mothers' level of knowledge and practices about breastfeeding were at a moderate level. It is recommended that necessary counseling be given to mothers by health professionals in order to increase the knowledge of mothers about breastfeeding and to popularize successful breastfeeding practices.

Key Words: Mother, Breastfeeding, Knowledge and Practice, Nursing.

1. GİRİŞ

Bebek beslenmesi ile ilgili uygulamaların tarihsel gelişimi göz önüne alındığında bebek beslenmesindeki en temel besinin anne sütü olduğu ortaya çıkmaktadır (Aytaç & Yazıcı, 2020). Anne sütünün, doğumdan sonra bebeklerin sağlıklı bir şekilde gelişmesi ve büyümesi adına gereksinim hissedilen bütün besin maddelerini uygun kalite ve miktarda karşılayabilen tek fizyolojik bebek besini olması ile beraber bebek ve anne bağının ortaya çıkmasında da önemlidir (Irmak, 2016). Bebeklerin gelişmesi ve büyümesi için anne sütüne erişmenin en etkili ve doğal yolu emzirmedir. Doğum sonrası bebeklerin ilk bir saat içerisinde olacak biçimde emzirmenin erken başlaması, yaşamının ilk altı ayı yalnızca anne sütü verilmesi, altıncı ayda güvenli, yeterli ve uygun ek gıdalara başlanarak emzirmenin 2 yıl ve daha uzun süre devam etmesi bebek ve küçük çocuk beslenmelerinde temel şarttır (TNSA, 2020). Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ), United Nations International Children's Emergency Fund (UNICEF), American Academy of Pediatric (AAP) ve benzeri organizasyonlar tarafınca da desteklenmekte olan bu durum bütün dünya ülkeleri tarafınca kabul edilmektedir. Dünya üzerinde pek çok ülkeyle beraber Türkiye'nin de imzaladığı ve uygulamış olduğu Çocuk Hakları Sözleşmesi'nde, çocukların temel haklarından birisi "anne sütüyle beslenme hakkı" olarak kabul edilmektedir (UNICEF, 2020). Anne sütüyle beslenmeleri arttırabilmek maksadı ile 1989 senesinde DSÖ ve UNICEF "Emzirmenin Korunması, Özendirilmesi ve Desteklenmesinde Doğum Hizmetlerinin Rolü" için Bebek Dostu Hastane Girişimi'ni (BDHG) başlatmışlardır. Türkiye'de bu uygulama 1991 senesinden beri uygulanmaktadır (WHO, 2020). Irak'ta böyle bir uygulama o tarihte kabul edilmemiştir.

Emzirmenin hem anne hem de bebek için faydalarını gösteren kapsamlı araştırmalarda anne sütünün koruyucu özellikleri ve hastalıklara karşı besleyici faydaları açısından önemi ortaya konulmuştur (Türkyılmaz, 2017). Anne sütünün bebeklerin besin gereksinimini yerine getirirken, içermiş olduğu biyoaktif maddeler ile bebekleri enfeksiyon hastalıklara karşı

koruduğu, obezite, alerji, kanser ve kronik hastalıklara karşı da muhafaza eden etkilere sahip olduğu pek çok çalışma kapsamında kanıtlanmıştır (Çakmak ve Dengi,2019; Karagöz, 2018). Emzirmenin bebek ölümlerini ve hastalıklarını azalttığı, küçük çocukların doğru beslenmesini, büyümesini ve gelişmesini sağladığı, diğer tüm beslenme biçimlerine göre üstünlüğü, aileye ve ülkeye sağladığı ekonomik faydalar tüm dünyada bilinmektedir (Demirtaş ve Çelik, 2017). Emzirmenin hem bebekler hem de anneler için önemi, geniş çapta kabul görmektedir (UNICEF, 2018). Bebekler için emzirmenin kısa vadede ishal ve solunum yolu enfeksiyonu engelleyici uzun vadede ise aşırı kilo ve obeziteye karşı korumanın yanı sıra, zekâ üzerinde de olumlu etkisi bulunmaktadır (Demirtaş ve Çelik, 2017). Anneler açısından ise emzirme, bebek ile arasındaki mesafeyi ve mastitis riskini azaltma, ayrıca doğum sonrası kanama, depresyon, yumurtalık ve meme kanseri riskini azaltmaya yardımcı olabilmektedir (Victoravd., 2016). Bu bulgular ışığında, emzirmenin teşvik edilmesinin dünya genelinde önemli bir halk sağlığı hedefi haline geldiği söylenebilmektedir. Çünkü emzirmenin desteklenmesi ile kısa veya uzun vadede birçok sağlık sorununun önlenebildiği görülmektedir (Çakmak ve Dengi, 2019). Yenidoğan bebeklerin sağlıklı büyümesi ve gelişmesinde anne sütü önemli rol oynamaktadır. Fakat dünyanın birçok yerinde bebekler sosyal, ekonomik ve kültürel nedenlerle anne sütü ile yeteri kadar beslenememektedir (Gökçe, 2016; Nsiah-Asamoah, vd.,2020).

Çeşitli Arap ülkelerinde ve Afrika'nın bazı ülkelerinde anneler, anne sütünün bebeği tembelleştirdiğini düşünmektedir. Bu yanlış algı, yüksek bebek ölüm oranlarının nedeni olabilmektedir. Irak'ta çok sayıda anne, anne sütü yerine bebeğini şeker, yumuşak yulaf lapası ve su karışımı ile beslemektedir. Bu durum bebekleri ciddi ve yetersiz beslenmeye maruz bırakmaktadır (Nsiah-Asamoah, vd., 2020). Tüm bunlara ek olarak, Irak'ta bazı anneler emzirmeyi yanlış uygulamaktadır. Örneğin memeyi ve meme ucunu her gün sabun ve su ile yıkamaktadır. Meme ve meme ucunun özellikle sabunla sık sık yıkanması, areoladaki bezlerin salgıladığı doğal yağ tabakasını ortadan kaldırmaktadır. Bu ise cildin kurumasına ve çatlamasına ve annenin bebeğini emzirirken ağrı yaşamasına neden olmaktadır. Tüm bu durumlar emzirme sürecini engellemektedir (Nsiah-Asamoah, vd., 2020). Ayrıca kültürel inançlar ve eş desteğinin olmaması da kadınların emzirme sürecini olumsuz engellemektedir

(Metin ve Altınkaynak, 2020). Literatür doğrultusunda Irak'ta annelerin emzirme sürecinde bilgi ve uygulamalar konusunda yoğun problem yaşadığı düşünülmektedir. Bu nedenle bu araştırmada Irak'ın Babil ilinde annelerin emzirme konusunda bilgi ve uygulamalarının değerlendirilmesi amaçlanmıştır.

1.1 Çalışmanın Amacı

Bu çalışma, Irak'ın Babil ilinde annelerin emzirme konusunda bilgi ve uygulamalarını değerlendirmek amacıyla yapılmıştır.

1.2 Araştırma Soruları

- Annelerin emzirme konusunda bilgi düzeyleri nasıldır?
- Annelerin emzirme uygulamaları konusunda bilgi düzeyleri nasıldır?
- Annelerin sosyo-demografik özellikleri, emzirme konusundaki bilgi ve uygulama düzeylerini etkiler mi?

2. GENEL BİLGİLER

2.1 Anne sütünün yapısı ve içeriği

Annenin bebeğini emzirmesi ile ilk süt gelmektedir, insülin üretimini uyaran ve çok fazla laktoz içeren emzirme ilerledikçe, süt miktarı azalsa da son süt olan yağ içeriği giderek artmaktadır (Gündüz, 2018). Anne sütünün biyolojik değeri yüksektir ve toplam protein içeriği inek sütünden daha düşüktür. Yaşamın ilk altı ayında anne sütü, bebeğin protein ihtiyacını kendi başına karşılayabilmektedir. Kolay sindirilebilen ve biyolojik değeri yüksek olan protein içeriğinin %60'ını oluşturmaktadır. İnek sütünün sindiriminin zor olmasının nedeni bu değerin %18 civarında olmasıdır. Anne sütünde bulunan ve alfa-laktalbümin yönünden zengin proteinler inek sütünden daha az protein içermesine rağmen, bebeklerde bir bebeğin ideal protein yapısını oluşturmaya yetecek kadar triptofan ve amino asit biriktirmektedir. Annede vitamin eksikliği yoksa anne sütü her zaman bebeğin ihtiyacını karşılayabilmektedir. Anne sütündeki K vitamini değeri düşüktür. A ve C vitaminleri anne sütünde inek sütünden çok daha yüksektir. Anne sütündeki kalsiyum, fosfor, demir, magnezyum, çinko, flüorür gibi birçok mineralin düzeyi annenin diyetinden bağımsızdır. Anne sütündeki mineral seviyesi inek sütüne göre daha düşük olduğu için böbrekler üzerindeki çözünen yük bebeğin kapasitesini aşmamaktadır. Anne sütü enzimler, hormonlar ve büyüme faktörleri içermektedir. Anne sütü yağları, bir bebeğin ihtiyaç duyduğu ana enerji kaynağıdır. Yüksek doymamış yağ asitleri içeriği sindirimi kolay ve hızlı hale getirmektedir ve bebeklerin kendilerini rahat hissetmelerini sağlamaktadır. Anne sütünde bol miktarda bulunan uzun zincirli yağ asitleri beyin ve göz gelişimi için önemlidir (Gündüz, 2018; Özgüneş, 2019).

Anne sütü; Emziren bir annenin beslenme özellikleri bebeğin doğduğu hafta, öğünün süresi, emzirmeye başlama ve bitiş zamanı gibi bazı faktörlere bağlı olarak kişiden kişiye farklılık gösterebilmektedir. Anne sütünde bulunan karbonhidratların ana kaynağı laktozdur. Laktoz, vücuda beyin büyümesi için gereken enerjiyi sağlamaktadır. Kalsiyum emilimini kolaylaştırmaktadır ve bağırsaklarda zararlı mikroorganizmaların büyümesini engellemektedir (Yıldırım, 2020).

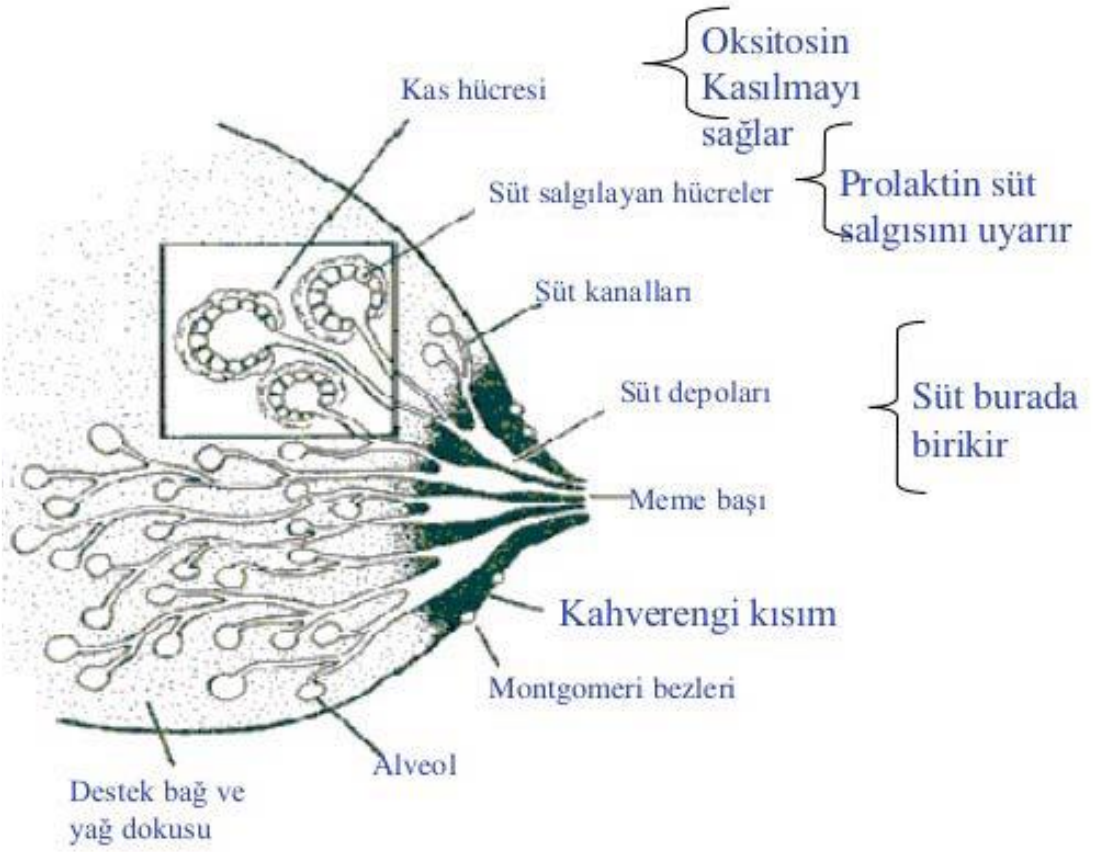
2.1 Anne Sütünün Yararları ve Önemi

Anne sütü ve emzirme sağlığın korunması ve iyileştirilmesi, sağlıklı büyüme ve gelişmenin teşvik edilmesi, bağışıklık sisteminin korunması ve iyileştirilmesi açısından önemlidir. Ani bebek ölümü sendromu, tip 2 diyabet, lösemi, obezite ve astım gibi hastalıklar emzirilen çocuklarda, emzirilmeyen çocuklara göre daha az görülmektedir. Emzirmek solunum sistemini, sindirim sistemini ve bağışıklık sistemini güçlendirmektedir ve ishal, orta kulak iltihabı, solunum yolu enfeksiyonları, apandisit, menenjit ve idrar yolu enfeksiyonları riskini azaltmaktadır (Özgüneş, 2019). Dört ay ve üzeri anne sütü ile beslenen bebeklerde orta kulak iltihabı görülme sıklığı %40, bir yıl anne sütü ile beslenen bebeklerde ishal görülme sıklığı %50 azalmaktadır. Emzirmek hem anne hem de bebek için birçok fayda sağlamaktadır (Gündüz, 2018).

2.2 Anne Sütünün Oluşum Süreci

2.2.1 Memenin yapısı

Memeler, göğüste 2. ve 6. kaburgalar seviyesinde, göğüs kafesi ile koltuk altı orta hattı arasında simetrik olarak yatay olarak yerleştirilmiş iki yarım küre şeklinde oluşumlardır. Meme dıştan içe doğru deri, deri altı yağ ve göğüs kemiğinden oluşmaktadır. Memenin ağırlığı 150 – 200 gramdır, gebelikte memenin ağırlığı 400 – 500 gramdır. Meme dokusu 15 – 20 lobülden oluşan loblara bölünmüştür ve her lobda süt kanalları bulunmaktadır. Bu kanallar meme ucuna doğru süt veren sinüs şeklinde devam etmektedir. Alveoller, meme hücreleri ve glandüler hücreleri çevreleyen ve sütün akmasına izin veren kontraktil kas hücreleridir. Meme bezinin temel yapıları; meme ucu, arola ve montgomery bezleri olarak sayılmaktadır. Areola, memenin ortasında meme başı olan, süt kanallarının bittiği ve sütün çıktığı koyu renkli kısımdır. Montgomery bezleri, areola ve meme ucunda kabarcıklardır. Bu bezler salgıladıkları koku ile bebeğin memeyi bulmasını sağlamaktadır. Meme ucunda üretilen süt, sütün depolandığı sürekli sinüslere ulaşmaktadır ve süt kanalları aracılığıyla meme ucuna açılmaktadır. Göğüs yapısı Şekil 2.1'de gösterilmiştir (Türkyılmaz, 2017).

Şekil 2.1: Memenin Yapısı (Özgüneş, 2019)

2.2.2 Laktasyon

Gebelik boyunca hormonların etkisi altında gelişimini sürdüren meme dokusu, doğumdan sonra süt üretimi ve salgılanmasından önce gerçekleşen bir aşamadır ve bu aşama üç kısımda ele alınabilmaktedir (Küçük, 2021) ;

- Birinci Evre; Mammogenezis veya meme gelişimi ve büyümesi

  Hamileliğin 15. ile 20. haftasında meme başı, süt kanalları ve süt keselerinin büyümesine ve gelişiminin olduğu bölümdür. Bu aşamada etkili olan başlıca hormonlar: östrojen, progesteron ve prolaktindir.

- İkinci Evre: I. laktogenez

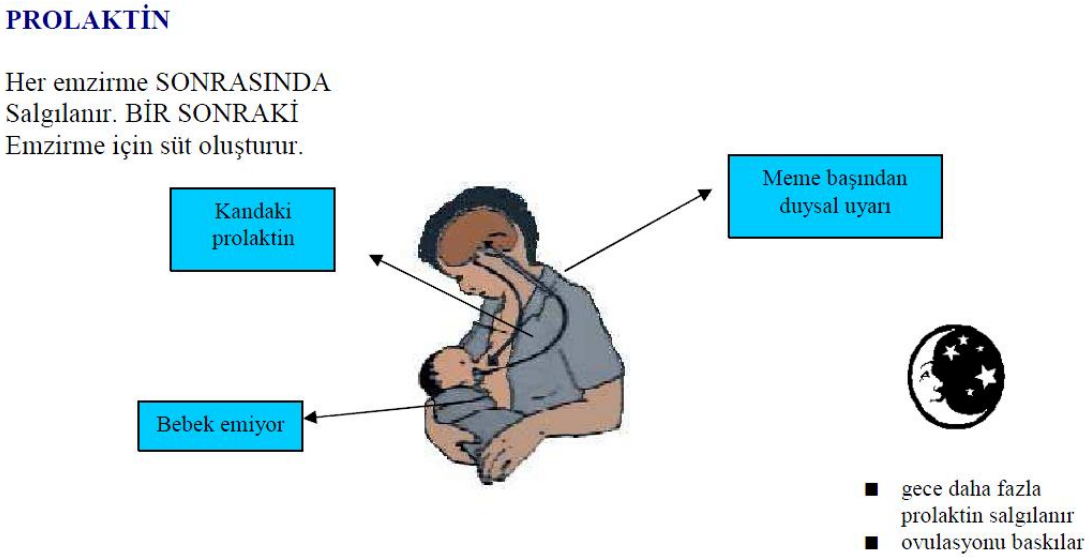
  Doğumda plasentanın ayrılmasıyla meme bezi tarafından süt üretiminin aşamasıdır. Prolaktin, süt salgılanmasından sorumlu ana hormondur.

- Üçüncü Evre: II. laktogenez

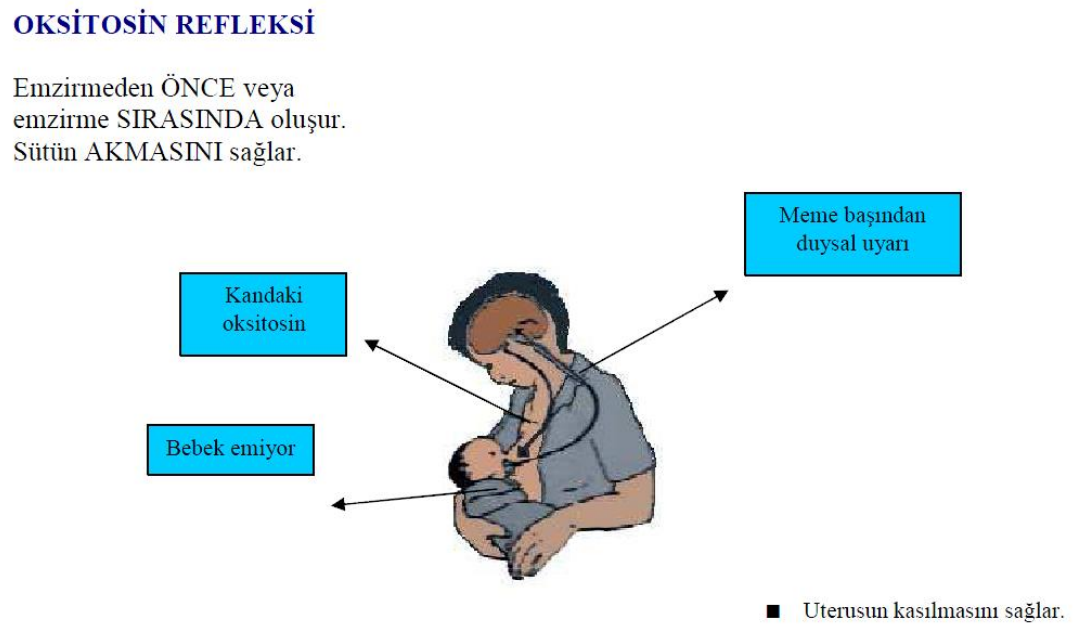
  Son aşama ise doğumun gerçekleşmesini takiben 10. günde gerçekleşmektedir. Anne emzirmeyi tamamen bıraktıktan birkaç gün sonra prolaktin salgısı durmaktadır. Emzirme devam ederse prolaktin salgısı uzun yıllar kesintisiz devam edebilmektedir. Üretilen süt miktarı, esas olarak bebeğin emmesine ve memeyi yeterince uyarmasına bağlıdır.

2.2.3 Süt oluşumu

Doğum sonrası süt üretiminin başlaması, ön hipofizden prolaktin ve arka hipofizden oksitosin salınımı ile plasental ayrılma ve östrojen ve progesteron hormonlarında azalma ile sonuçlanmaktadır. Prolaktin hormonu meme bezlerinde süt üretimini sağlarken, oksitosin, süt üretiminin kraterleri etrafındaki myoepitelyal hücrelerinin kasılmasını ve sütün kanallara aktarılmasını sağlamaktadır (Yıldırım, 2020). Şekil 2.2 ve 2.3'te prolaktin ve oksittonin anne üzerindeki işleyiş mekanizması gösterilmiştir.

Şekil 2.2: Prolaktin Mekanizmasının İşleyişi (Özgüneş, 2019)

Şekil 2.3: Oksitosin Mekanizmasının İşleyişi (Özgüneş, 2019)

2.3 Emzirme

Bebeğin emzirmenin başlangıcındaki ön sütten ve emzirmenin sonundaki yüksek yağlı sütten yararlanabilmesi için emzirme en az 15 dakika sürmelidir. Bazı annelerde süt atma refleksindeki gecikmeye bağlı olarak bu süre değişkenlik gösterebilmektedir. Bu nedenle çocuğun emzirmeyi bırakma isteği dikkate alınmalıdır ancak bu süre 30 dakikayı geçerse memede sorunlar ortaya çıkabilmektedir. Emzirme süresi kısa olduğunda, bebek son yüksek

yağlı sütten yararlanamaz. Bu durum bebekte yetersiz kilo alımına, meme sorunlarına ve yetersiz meme boşalması sonucu annede yetersiz süt üretimine neden olmaktadır. Bebeğin ilk haftalarında günde sekiz ile on iki kez emzirilmesi gerekmektedir. Emzirme sıklığı saate göre değil, bebeğin isteğine göre ayarlanmalıdır. Bebek acıktığını ağlama, uyanıklık, hızlı ağız hareketleri, egzersiz gibi belirtilerle gösterebilmektedir. Ancak bazen bebek ağlaması emzirmenin geç bir belirtisi olabilmektedir. Bu nedenle, bir bebek üç saatten fazla emzirilmediğinde, herhangi bir açlık belirtisi olmadan emzirilmelidir (Kaçar, 2019).

2.3.1 Emzirme teknikleri

Bir bebeğin etkili bir şekilde emzirme ve emme yeteneği, bebeğin annesinin memede doğru pozisyon almasına bağlıdır. Emzirme hem anne hem de bebek için başarılı olmalıdır. Anne için rahat bir pozisyonda oturması ve belinin yastıkla desteklenmesi emzirme sırasında rahatlık sağlamaktadır. Bebeğin anne göğsüne doğru yerleştirilmesi meme problemlerini önlemektedir. Bu nedenle emzirme pozisyonlarını bilmek ve doğru pozisyonu seçmek önemlidir. Şekil 2.4'te farklı emzirme pozisyonları gösterilmektedir. Bu pozisyonlar ile şu şekildedir (Türkyılmaz, 2017);

- Beşik tutuşu: Bebeğin başı annenin dirseğinin iç tarafındadır. Bebeğin tüm vücudu anneye paralel ve dönüktür. Anne eli ve kolu ile bebeğin sırtına ve kalçalarına sarılmalıdır. Annenin kolunun altına ve bebeğin altına bir yastık koyarak, bebeğin vücudunun düz pozisyonda olduğundan ve bebeğin başının annenin göğsü ile aynı hizada olduğundan emin olunmalıdır.

- Çapraz beşik tutuşu: Bebek beşik tutma pozisyonunda tutulmalıdır. Annenin karşı eli bebeğin başını tutmakta, önkol bebeğin sırtını desteklemekte ve annenin diğer eli memeyi desteklemektedir.

- Futbol tutuşu: Bebeğin büyümesine yardımcı olmak için altına bir yastık yerleştirilmelidir. Çocuğun vücudu annenin kolunun altında, anneye dönük olmalıdır. Bu tutuş, büyük memeli, düz veya çökük meme ucu olan anneler ile meme ucu olmayan

anneler, ikiz bebek emziren bebekler, prematüre bebekler ve emme refleksi zayıf olan bebekler için daha faydalıdır.

- Yan yatış tutuşu: Anne ve bebeğin birbirine paralel yüz yüze yattığı bir emzirme pozisyonudur. Annenin başı, sırtı ve kolları bir yastıkla desteklenmelidir. Bebeğin sırtı, annenin serbest olan kolu veya yastığı ile desteklenmektedir.

Şekil 2.4: Emzirme Pozisyonları (Özgüneş, 2019)

2.3.2 Başarılı emzirme

Başarılı emzirme, anne ve bebeğin ihtiyaçlarının karşılıklı olarak tatmin edilmesine yol açan etkileşimli bir süreç olarak tanımlanmaktadır. Emzirmenin doğru ve etkili süreci doğumdan sonraki ilk yarım saat içinde emzirmekle başlamaktadır. Erken ten tene temas ile anne-bebek bağı kısa sürede kurulmaktadır. Bu sayede bebeğin memeyi kavraması daha hızlı gelişmektedir ve bu da süt üretimini artırmaktadır. Erken dönemde annenin güvenini sarsacak müdahaleci yaklaşımlardan kaçınılmalıdır. Anne ruhsal ve bedensel olarak rahat emzirmeye hazırlanması ve uygun pozisyonda sık emzirmenin sağlanması için desteklenmelidir. Başarılı emzirme sadece anne ve bebeğin sağlığını etkilemekle kalmayıp emzirme sürecinin devamlılığını da sağladığı için önemlidir (Gündüz, 2018). Emzirmenin başarılı olarak tanımlanabilmesi için bazı göstergeler bulunmaktadır. Bunlar (Güngör, 2021);

- Emerken, yutma sesi gelmelidir.
- Bebek günde 8 – 12 kez memeyi emmelidir.
- Emzirmeden 2 – 3 saat sonra dinlendirici uyku olmalıdır.
- İlk haftada bir bebekte dışkı renginin kademeli olarak açık olması gerekmektedir.
- İlk altı ay boyunca bebek her ay en az 500 gram almalıdır.
- 24 saat içinde 5 – 6 kez idrar ve 2 – 5 kez dışkı olmalıdır.
- Emzirmeden sonra annenin meme başı gergin ve meme boş olmalıdır.

2.4 Emzirmenin Faydaları

Anne sütünün bebeğe ve anneye olan faydaları şu şekildedir (Gündüz, 2018; Güngör, 2021);

- Anne sütü bebeğin ihtiyaç duyduğu tüm besinleri içermektedir.
- Anne sütü taze, yemeye hazır, kolay sindirilebilir ve ekonomiktir.

- Emzirmek anne ve bebek arasındaki bağı güçlendirmektedir.
- Emzirmek annenin özgüvenini arttırmaktadır.
- Anne sütünün kokusu ve tadı annenin beslenme şekline göre değişiklik gösterebilmektedir. Bu, bebeğin farklı tatlara alışmasını sağlamaktadır.
- Emzirmek kalori yakmayı ve kilo vermeyi kolaylaştırmaktadır.
- Emziren kadınlarda meme kanseri daha az görülmektedir.
- Emzirmek, bebekte çene ve diş gelişimini olumlu etkilemektedir.
- Anne sütünde hücre gelişimi için gerekli azot bileşikleri bulunmaktadır.
- Bebek bezi döküntüsü, egzama, diş eti hastalığı, kanser, obezite ve diyabet gibi cilt rahatsızlıkları emzirilen bebeklerde daha az görülmektedir.
- Anne sütündeki uzun zincirli yağ asitleri bebeğin beyin ve göz gelişimi için önemlidir.
- Anne sütünde bulunan eser elementler; Demir, bakır, çinko, magnezyum, krom ve selenyum çocuğun büyüme ve gelişmesinde etkilidir.
- Anne sütündeki demir içeriği inek sütünden daha yüksektir.
- Anne sütündeki oligosakkaritler, bağırsaklarda, solunum yollarında ve idrar yollarında enfeksiyon önleyici özelliklere sahiptir.
- Anne sütündeki yağlar da antiviral özelliklere sahiptir.
- Anne sütündeki enzimlerin parçalanması antikorların etkinliğini azaltmaktadır ve bakteri hücre zarlarını çözerek bebeği bakterilerden korumaktadır.
- Emzirme süresi ne kadar uzun olursa, diyabet geliştirme riski o kadar düşük olmaktadır.
- Anne sütü bebeği kanserden koruyan kök hücreler içermektedir.

- Anne sütünde gece ve gündüz atılan nükleotidler farklıdır. Bu, geceleri uyku düzeni sağlarken, gündüz aktivitelerini artırmaktadır.
- Sütün analjezik etkisi vardır.

Emzirme yalnızca bebeğe değil anneye de faydalar sağlamaktadır. Bu bağlamda anne ve bebek arasındaki bağı güçlendirmektedir, anneyi daha iyi hissettirmektedir ve bebeklerine daha yakın hissetmelerini sağlamaktadır. Annenin bebeğine duygusal bağlanmasına yardımcı olmaktadır. Bu anneye duygusal doyum sağlamaktadır. Bebek rahat olduğu için daha az ağlamaktadır. Bir anne, bebeğini emzirdiği zaman daha mutludur ve emzirmeye daha isteklidir. Emzirme, kaygı ve stres azalmaktadır. Bir anne bebeğine karşı sabırlı ve sevgi doludur. Emzirein bir annenin bebeği terk etme veya bebeğe zarar verme olasılıkları daha düşüktür (Yıldırım, 2020).

2.5 Emzirmeyi Etkileyen Faktörler

Emzirme, anne ve bebeğin birlikte yaptığı interaktif bir aktivitedir. DSÖ ve UNICEF, bebeklerin ilk 6 ay sadece anne sütü ile beslenmesi gerektiğini ve tam emzirmenin desteklenmesi gerektiğini vurgulamaktadır. Ancak emzirmeye erken başlamayı ve devam etmeyi engelleyen anne ve bebek faktörleri vardır. Literatür, anne yaşının, eğitim düzeyinin, gelir düzeyinin, istihdamının, olumlu veya olumsuz emzirme deneyiminin ve annenin emzirme konusundaki öz yeterliliğinin emzirmeyi etkilediğini vurgulamaktadır (Gündüz, 2018). Anneler içinde yaşadıkları sosyokültürel çevreden etkilenmektedirler. Çevrede gördükleri olumlu ve olumsuz örnekler emzirmeye başlama ve devam etme kararlarını etkilemektedir. Bu nedenle emziren kadınların anne, eş, akraba, komşu, arkadaş ve akrabalarının emzirmeye yönelik düşünce ve tutumları önemlidir. Gebeliklerin planlı olma durumu ve annelerin gebelikte karşılaştıkları sorunlar emzirmeyi ve emzirme süresini etkileyen diğer faktörlerdir. Hamilelikte anne sütünün önemi ve emzirme tekniği konusunda annelere verilen danışmanlıklar, annelerin emzirme ve emzirmeye devam etme kararlarını etkilemektedir (Küçük, 2021).

Doğum şekli emzirmeyi etkilemektedir. Annenin sezaryenle iyileşme süreci normal doğumdan daha yavaş olması, emzirmeyi olumsuz etkilemektedir. Doğumdan hemen sonra bebeği anne göğsüne çıplak yerleştirmek anne-bebek ten bağını güçlendirmektedir ve ilk yarım saatte emzirmeye başlamak beslenme sürecini uzatmaktadır. Anneler, doğum öncesi bakım, doğum ve doğum sonrası bakım sürecinde sağlık profesyonelleri tarafından emzirme konusunda eğitilmeli, teşvik edilmeli ve desteklenmelidir (Aytaç & Yazıcı, 2020).

Tıbbi gerekliliğin yanı sıra doğum sonrası emzik ve biberon kullanımı da emzirmeyi olumsuz etkileyen faktörlerden biri olarak kabul edilmektedir. Yeni doğan durumu, meme başı yaralanmaları ve meme sorunlarının yanı sıra fiziksel temas sağlayamama, annenin çalışma durumu, annenin alkol, sigara ve uyuşturucu kullanımı, babanın rolü, sağlık profesyonellerinden destek alamama, diyabet, Human Immunodeficiency Virus / İnsan Bağışıklık Yetmezliği Virüsü (HIV), meme kanseri gibi hastalıkların varlığı emzirme davranışını olumsuz etkilemektedir. Yaşamın ilk altı ayında sadece anne sütü ile beslenme oranlarının düşük olması, annelerin özgüvenlerinin düşük olması, emzirme ve emzirme konusunda yeterli destek ve tavsiyelerin olmaması, sıvı ve diğer katı gıdalara erken başlama gibi faktörler emzirme davranışını olumsuz etkileyen nedenler olarak gösterilmektedir. Literatürde emzirme konusunda öz yeterlik algısı yüksek olan annelerin daha uzun süre emzirmeye devam ettikleri belirtilmektedir (Küçük, 2021). Bunların yanı sıra anne açısından bakıldığı zaman ise farklı farktörler karşımıza çıkmaktadır. Bunlar ise şu şekilde açıklanabilir (Özgüneş, 2019).

2.5.1 Ağrılı ve çatlamış meme ucu

Meme ucu ağrısı ve çatlaklarına genellikle aspirasyon travması neden olmaktadır. Bebek yanlış pozisyonda emzirilirse meme başı zarar görmekte, çatlamakta ve ağrımaktadır. Çatlak meme uçları genellikle emzirmenin ilk hafta sonu veya on güne kadar düzelmektedir. Bu sorunların çözümünde ise; Meme başı kuru tutulmalı, pamuklu sütyen ve spor giysiler kullanılmalı, memeler sadece temiz, ılık su ile yıkanmalıdır (Özgüneş, 2019).

2.5.2 Meme tıkanıklığı

Süt kanallarının tam olarak boşaltılamaması, annenin sıkı bir sütyen takması, emzirmeye erken başlamaması, memeyi yanlış tutması, uzun aralıklarla emzirme ve emzirmenin kesilmesi sonucu oluşmaktadır. Meme tıkanıklığının tedavisi ve giderilmesi için en önemli unsur sütün memeden uzaklaştırılmasıdır. Bu durumu önlemek için emzirmeye doğumdan hemen sonra başlanmalı, doğru emzirme desteklenmei ve emzirme kısıtlanmamalıdır (Küçük, 2021; Özgüneş, 2019).

2.5.3 Mastit

Bu, meme bezinin dış bölümlerinde ağrılı aritmetik döküntüler, lokal kızarıklık, ateş ve yüksek ateş ile karakterize bir durumdur. Yetersiz emzirme, meme bezlerinde süt akışının kısmen veya tamamen azalmasına bağlı süt durması, emzirme sıklığının ve süresinin düşük olması, meme bezine travmaya bağlı doku tahribatı ve buna bağlı olarak bakterilerin penetrasyonu nedeniyle oluşabilmektedir. Mastitisli bir anne emzirmeyi bırakmamalıdır. Göğüse yapılan sıcak uygulamalar, masaj ve sağma yöntemleri ile düzelme olmazsa antibiyotik başlanıp ağrı kesici verilebilmektedir (Aytaç & Yazıcı, 2020).

2.6 Emzirmenin Dünyada ve Babil'deki Mevcut Durumu

DSÖ, bebeklerin ilk altı aya kadar sadece anne sütü ile beslenmesini ve bu dönemde su dâhil ek gıda verilmemesini ve altıncı aydan itibaren anne sütüne ilave gıdayla beslenmesini önermektedir. Ek gıda ile birlikte iki yaşına kadar anne sütünün verilmesi oldukça önemlidir. Dünyada ilk altı ayda sadece anne sütü ile beslenme oranının araştırıldığı bir çalışmada bu oranın %44 olduğu bildirilmektedir. Bu oran düşük, orta ve yüksek gelirli ülkelerde farklılık göstermektedir. İlk altı ayda sadece anne sütü ile besleme oranları düşük gelirli ülkelerde diğer ülkelere göre daha yüksek iken, orta gelirli ülkelerde bu oran düşmekte ve yüksek gelirli ülkelerde en az %40'lara düşmektedir. Yapılan araştırmalara göre emzirme oranı Afrika'da %36, Asya'da %39, Latin Amerika'da %32 iken, az gelişmiş ülkelerde bu oran %46'dır (Güngör, 2021). Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu'na göre, bebek ve çocuk ölümlerini azaltmak için yeterli ve başarılı emzirme çok önemlidir. Emzirmenin

yaygınlaştırılması, her yıl beş yaşın altındaki çocukların 823.000 ölümünü önleyebilmektedir. Dünya Sağlık Örgütü, gelişmekte olan ülkelerde ölüme neden olan akciğer ishali ve bronşit gibi hastalıkları önlemenin en kolay yollarından birinin bebekleri emzirmek olduğunu bildirmektedir. Çocuk ölümlerinin %45'inin yetersiz anne sütü ile beslenmesinden kaynaklandığı tespit edilmiştir (Kaçar, 2019).

Babil'de yapılan bir araştırmaya göre annelerin %60,2'sinin doğumdan sonra çocuklarına şeker veya su verdiği, annelerin %88,1'inin emzirmeden önce ellerini yıkamadıkları, %41,8'inin ilk 6 ay sadece anne sütü verilmesi gerekliliği hakkında bilgi sahibi oldukları ve %78,6'sı postpartum 3 – 6 ayda ek gıdaya geçtikleri belirlenmiştir (Gündüz, 2018).

2.7 Emzirme Sürecinde Hemşirelerin Rolü

Hemşireler emzirmeyi desteklemek için liderlik, besleme ve mentörlük rollerini kullanmalıdır. Günümüzde profesyonel bir hemşireden beklenen roller; Koruyucu, savunucu, eğitici, işbirlikçi, danışman ve araştırmacı olmalarıdır. Annenin hemşirelerden aldığı eğitimin emzirmenin sürdürülmesinde, meme komplikasyonlarının önlenmesinde ve başarılı emzirmede büyük etkisi vardır. Hemşireler, annelerin bakım gereksinimlerini belirlemeli, anneleri bu konuda eğitmeli, emzirmeye başlama ve devam ettirme konusunda annelere destek olmalıdır (Gündüz, 2018).

Hemşireler, emzirme eğitimi verebilmek için yeterli bilgiye sahip olmalıdır. Hemşirelerin ve diğer sağlık profesyonellerinin, emzirmenin sadece tıbbi ve fizyolojik yönlerini değil, mekaniğini, çeşitli psikososyal etkilerini, karşılaşılan zorlukları ve bunlarla nasıl başa çıkılacağını bilmeleri gerekmektedir. İyi bir gözlemci ve danışman olarak hemşireler, annelerin emzirme konusundaki kaygılarını göz önünde bulundurmalı ve anneleri emzirmeye teşvik etmeleri gerekmektedir. Anneler gibi babaların da emzirme sürecinde desteklenmesi gerektiği çeşitli araştırmalarla ortaya konmuştur. Bu nedenle başarılı bir emzirme eğitimi için doğum öncesi dönemden itibaren anne ve baba adayları bilgilendirilmeli ve desteklenmelidir (Gündüz, 2018; Özgüneş, 2019).

3. MATERYAL VE YÖNTEM

3.1 Araştırmanın Tipi

Bu çalışma, Irak'ın Babil ilinde annelerin emzirme konusunda bilgi ve uygulamalarını değerlendirmek amacıyla yapılmış tanımlayıcı kesitsel bir çalışmadır.

3.2 Araştırmanın Evren ve Örneklemi

Araştırmanın evreni, Irak'ın Babil ilindeki emziren anneler oluşturmuştur. Araştırmada örneklem büyüklüğü hesaplamada G-Power programı kullanılmıştır. Küçük etki büyüklüğü (0,25), 0,10 alfa hata olasılığı, 0,90 gücü ve 5 hata oranına göre örneklem büyüklüğü 255 olarak bulunmuştur. Sonuç olarak araştırmanın örneklemini Irak'ın Babil ilindeki örneklem kriterlerine uygun toplam 258 anne oluşturmuştur. Örneklem seçim kriterleri şunlardır; araştırmaya katılmaya gönüllü ve emziren tüm anneler dahil edilmiştir. Araştırma 1 Mart 2022 – 31 Ekim 2022 tarihleri arasında yürütülmüştür.

3.3 Verilerin Toplanması

Araştırme verileri bir anket formu kullanılarak, emziren anneler ile online görüşülerek toplanmıştır. Veri toplama formlarını her bir kadın yaklaşık 20-25 dakika içinde tamamlamıştır.

3.4 Veri Toplama Araçları

Veri toplama anketi, demografik özelliklere ve emzirmeye yönelik iki bölümden oluşmaktadır.

Demografik Veri Formu: Anketin ilk bölümünü oluşturmaktadır. Anketin ilk bölümünde annelerin yaşı, eğitim ve gelir durumu, mesleği, çocuk sayısı ve yerleşim yerine ilişkin 9 maddeden oluşan demografik sorular yer almaktadır (Altamimi ve diğerleri, 2017; İnanç, 2013; Kaçar, 2019).

Emzirme ile İlişkili Veri Formu: Annelerin emzirme konusunda bilgi ve uygulamalarını belirlemek amacıyla Altamimi ve arkadaşları (2017), tarafından geliştirilen ve Ürdün'de kullanılan Arapça bir anket kullanılmıştır. Anketin ilk bölümü emzirme bilgisini

ölçen 11 maddeden oluşmaktadır. Sorular, annelerin emzirme konusundaki temel bilgilerini değerlendirmeye yöneliktir. Bilgi puanlarını doğru ve yanlış yanıtlar yansıtmaktadır; doğru cevap için 1 puan, yanlış cevap için 0 puan verilmiştir; toplam doğru yanıt sayısı hesaplanmaktadır ve yüzde puanına dönüştürülmektedir. Anketin ikinci kısmı, annelerin emzirmeye yönelik uygulamarını değerlendirmek için 27 maddeden oluşmaktadır. Likert tipi anketin aritmetik ortalaması (5 = kesinlikle katılıyorum, 4 = katılıyorum, 3 =bilmiyorum, 2 = katılmıyorum, 1 =kesinlikle katılmıyorum) olarak kategorize edilmiştir (≥3,67 = yüksek, 2.34 - 3.66 = orta ve ≤2.33 = düşük) (Altamimi ve diğerleri, 2017).

3.5 Araştırmanın Ön Uygulaması

Çalışmada kullanılacak, anketlerin maddelerinin anlaşılabilir ve uygulanabilir olduğunu test etmek amacı ile Babil ilinde bulunan ve örnekleme dahil edilme kriterlerine uyan 25 emziren anne ile ön uygulama yapılmıştır. Ön uygulama, 3 Şubat 2022 – 18 Şubat 2022 tarihleri arasında yürütülmüştür. Yapılan bu ön uygulama sonuçları doğrultusunda, araştırmayı uygulamak için gerekli koşulların sağlandığı tespit edilmiştir. Ön uygulamaya katılan 25 anne tekrar çalışmaya dahil edilmemiştir.

3.6 Araştırmanın Etik Boyutu

Araştırmanın uygulanabilmesi için Irak Sağlık Bakanlığı'ndan (EK-1) etik kurul onayı alınmıştır. Veri toplama öncesinde tüm katılımcılara araştırmanın konusu, amacı ve yöntemi hakkında bilgi verilmiştir ve yazılı onamları alınmıştır.

3.7 Verilerin Analizi

Tüm istatistiksel analizler için Statistical Package for the Social Sciences (SPSS 25.0) programı kullanılmıştır. Veri analizinde tanımlayıcı istatistiksel yöntemler kullanılmıştır. Araştırmada annelerin tanıtıcı özelliklerini içeren maddelerin frekansları sayı (n) ve yüzde (%) değerler ile ifade edilmiştir. İlk olarak; annelerin emzirme konusundaki uygulamaları ve bilgi düzeyi anketlerinin normal dağılıma uyup uymadığı çarpıklık ve basıklık katsayılarına bakılarak tespit edilmiş ve parametrik test yöntemleri kullanılmıştır (Tablo 3.1). Normallik varsayımını sağlayan testlerin analizinde iki grup varyansa sahip olan maddelerde Bağımsız

Örneklem t testi, iki ya da daha fazla varyansa sahip maddelerde ise One Way ANOVA analizi yapılmıştır. İstatistiksel olarak p<0,05 anlamlılığı ifade etmektedir.

Tablo 3.3: Çarpıklık ve Basıklık Değerleri (n=258)

Anket	Çarpıklık	Basıklık
Annelerin Emzirme Konusunda Uygulamaları	-0,169	1,014
Annelerin Emzirme Konusundaki Bilgileri	0,033	0,351

Seçer (2015, s. 28)[1] normal dağılım varsayımının; 'çarpıklık ve basıklık' değerleri bakılarak değerlendirmenin daha doğru bir yaklaşım olduğunu değerlendirmiştir. Tabachnick ve Fidell (2013)[2], çarpıklıkla basıklık değerlerinin +1,50 ve -1,50 değerlerinin arasında olduğu hallerde normal dağılımın sağlandığını kabul etmektedir. Gerçekleştirilen analizler sonucunda değişkenlerin normal dağılım gösterdiği belirlenmiştir.

Güvenirlilik Analizi: Bu bölümünde; veri toplama aracı olarak tercih edilen "Annelerin emzirme konusundaki uygulamaları ve annelerin emzirme konusundaki bilgi düzeyi" anketineyönelik iç tutarlılık analizi yapılmıştır. Cronbach's Alpha değerlerinin kriterleri aşağıdaki gibidir;α değeri,

$0,00 \leq \alpha < 0,40$	ise	Güvenilir değil
$0,40 \leq \alpha < 0,60$	ise	Düşük güvenilirlikte
$0,60 \leq \alpha < 0,80$	ise	Oldukça güvenilir
$0,80 \leq \alpha \leq 1,00$	ise	Yüksek güvenilirdir.

Tablo 3.4: Güvenilirlik Analizi Bulguları

Anket	Cronbach's Alpha	Madde Sayısı
Annelerin Emzirme Konusundaki Uygulamaları	0,602	27
Annelerin Emzirme Konusundaki Bilgileri	0,661	11

[1]Seçer, İ. (2015). Spss ve Lisrel ile Pratik Veri Analizi, 2. Baskı. ss: 28, Anı Yayıncılık, Ankara.
[2]Tabachnick, B.G., Fidell. L.S. (2013). Using multivariatestatistics. Sixth Ed. Boston: Pearson.

Araştırmada kullanılan anketlerden “Annelerin emzirme konusundaki uygulamaları” Cronbach Alpha değerleri 0,602 ve “Annelerin emzirme konusundaki bilgi düzeyi” Cronbach Alpha değeri 0,661 olduğu belirlenmiştir. Bu değerler; anketlerin oldukça güvenilir olduğunu ve analizde kullanılmasında bir engelin olmadığını göstermektedir.

4. BULGULAR

4.1 Demografik Özelliklere İlişkin Bulgular

Tablo 4.1 1: Annelerin Bazı Sosyo-Demografik Özelliklerinin Dağılımı (n=258)

Kişisel Özellikler	**n**	**%**
Yaş		
25 yaş ve altı	55	21,4
26-30 yaş	70	27,1
31-40 yaş	85	32,9
41 yaş ve üstü	48	18,6
Meslek		
Memur	65	25,2
Evhanımı	96	37,2
Öğrenci	58	22,5
Serbest meslek	39	15,1
Eğitim		
Okur-yazar değil	6	2,3
Okuryazar	31	12,0
İlköğretim	93	36,0
Lise	52	20,2
Lisans	31	12,0
Lisansüstü	45	17,4
Gelir Durumu		
Gelir giderden az	63	24,4
Gelir gidere eşit	129	50,0
Gelir giderden fazla	66	25,6
Yaşanılan Yer		
İl	136	52,7
İlçe veya mahalle	122	47,3

Tablo 4.1.1'de annelerin %32,9'u 31-40 yaş aralığında, %37,2'si ev hanımı, %36'sı ilköğretim mezunu, %50 sinin geliri giderine eşit, %52,7'si ilde ikamet ettiği belirlenmiştir.

Tablo 4.1.1 (Devamı): Annelerin Bazı Sosyo-Demografik Özelliklerinin Dağılımı (n=258)

Kişisel Özellikler	n	%
Birlikte Kalınan Kişi		
Eş ve çocuklar	83	32,2
Eş	36	14,0
Çocuklar	58	22,5
Anne ve baba	58	22,5
Akraba	23	8,9
Çocuk Sayısı		
1	64	24,8
2	96	37,2
3	59	22,9
4	26	10,1
5	13	5,0
Emzirme Deneyimi		
Var	177	68,6
Yok	81	31,4
İlk Altı Ay Emzirme Durumu		
Evet	153	59,3
Hayır	105	40,7

Tablo 4.1.1 (Devamı)'de annelerin %32,2'sinin eşi ve çocukları ile birlikte yaşadığı, %37,2'si 2 çocuk sahibi, %68,6'sında emzirme deneyimi olduğu ve %59,3'ünün ilk altı ay emzirdiği saptanmıştır.

4.2 Annelerin Emzirme Konusundaki Bilgi ve Uygulamalarına İlişkin Bulgular

Tablo 4.2.1: Annelerin Emzirme Konusundaki Bilgilerinin Dağılımı (n=258)

Sorular	Yanıtlar	n	%
1-Emzirme, bebekler için formül sütüyle sağlanamayan sağlık yararları sağlar	Doğru	214	82,9
	Yanlış	44	17,1
2-Anne sütüyle beslenen bir bebek, mamayla beslenen bir bebeğe göre daha az enfeksiyon kapar	Doğru	192	74,4
	Yanlış	66	25,6
3-Anne sütü bebekler için ideal besindir.	Doğru	202	78,3
	Yanlış	56	21,7
4-Emzirme, çok sayıda bebek hastalığı riskini önemli ölçüde azaltır	Doğru	132	51,2
	Yanlış	126	48,8
5-Tüm yeni doğan bebeklere anne sütü gelene kadar mama verilmelidir	Doğru	123	47,7
	Yanlış	135	52,3
6-Anne sütünün besleyici faydaları sadece bebek anne sütünden kesilene kadar devam eder	Doğru	169	65,5
	Yanlış	89	34,5
7-Emzirmek ishali azaltır	Doğru	140	54,3
	Yanlış	118	45,7
8. Anne üşütürse emzirmemelidir	Doğru	172	66,7
	Yanlış	86	33,3
9-Emzirme iyi bir doğum kontrol yöntemidir	Doğru	147	57,0
	Yanlış	111	43,0
10-Üç aylık emzirme yeterince uzun	Doğru	116	45,0
	Yanlış	142	55,0
11-Daha fazla süt üretimini teşvik eden, emzirme sıklığı ve memeden alınan süttür	Doğru	186	72,1
	Yanlış	72	27,9

Tablo 4.2.1'de annelerin "Emzirme, bebekler için formül sütüyle sağlanamayan sağlık yararları sağlar", bilgisine %82,9'unun, "Anne sütüyle beslenen bir bebek, mamayla beslenen bir bebeğe göre daha az enfeksiyon kapar", bilgisine %74'4'ünun, "Anne sütü bebekler için ideal besindir", bilgisine %78,3'ünün ve "Emzirme, çok sayıda bebek hastalığı riskini önemli ölçüde azaltır", bilgisine %51,2'sinin doğru cevabını verdiği saptanmıştır. Yine "Anne sütünün

besleyici faydaları sadece bebek anne sütünden kesilene kadar devam eder", bilgisine %65,5'inin, "Emzirmek ishali azaltır" bilgisine %54,3'ünün, "Anne üşütürse emzirmemelidir", bilgisine %66,7'sinin, "Emzirme iyi bir doğum kontrol yöntemidir", bilgisine %57'sinin ve "Daha fazla süt üretimini teşvik eden, emzirme sıklığı ve memeden alınan süttür", bilgisine %72,1'inin doğru cevabını verdiği belirlenmiştir. Ayrıca annelerin "Tüm yeni doğan bebeklere anne sütü gelene kadar mama verilmelidir", bilgisine %52,3'ünün ve "Üç aylık emzirme yeterince uzun", bilgisine annelerin %55'inin yanlış cevabını verdiği belirlenmiştir. Araştırmaya dahil olan annelerin "emzirme konusundaki bilgi düzeyi" anketine verdiği yanıtların ortalaması, 3,13±0,56, en az puanı 1,62 ve en fazla puanı 5,00 olarak saptanmıştır.

Tablo 4.2.2: Annelerin Emzirme Konusunda Uygulama Puan Ortalamalarının Dağılımı (n=258)

Annelerin Emzirme Konusunda Uygulamaları	Ortalama
1. Emzirmeyi sevmiyorum	2,76
2. Anne sütü bebek mamasına göre daha ucuzdur	3,35
3. Emzirme, annenin ağırlığının formül mama ile beslenmeden daha erken normale dönmesini sağlayabilir.	3,19
4. Emzirmek annelerin memelerinin sarkmasına neden olur.	3,09
5. Formül besleme, emzirmekten daha uygundur	3,19
6. Anne çalışıyorsa veya ev dışında çalışıyorsa mamayla besleme daha iyi bir seçimdir.	3,11
7. Mama ile beslenen anneler, anneliğin en büyük zevklerinden birini kaçırırlar.	3,1
8. Biri beni emzirirken görse utanırım	3,07
9. Toplum içinde emzirmem	3,25
10. Formül besleme zenginliğin sembolüdür	2,9
11. Emzirme eski modadır	2,98
12. Emzirme hakkında yeterince bilgim olduğunu düşünmüyorum	2,87
13. Emzirmek bebek maması beslemekten daha kolay	3,14
14. Başarılı emzirme için 3 aylık doğum izni yeterlidir	2,81
15. Eşim emzirmeye karşı çıkarsa bırakırım	2,9
16. Bebek maması reklamları beslenme kararımı etkiledi	2,94
17. Bazı geleneksel yiyecekler/bitkiler süt üretimini iyileştirmeye yardımcı olabilir	3,21
18. Doktorlar ve hemşireler emzirmeyi teşvik ediyor	3,27

Tablo 4.2.2 (Devamı): Annelerin Emzirme Konusunda Uygulama Puan Ortalamalarının Dağılımı (n=258)

Annelerin Emzirme Konusunda Uygulamaları	**Ortalama**
19. Emzirmenin evlilik ilişkisi üzerinde olumsuz bir etkisi yoktur.	3,3
20. Emziren annenin aileye bakması zor değil	3,16
21. Emzirmek aile giderlerini azaltmanın iyi bir yoludur	3,31
22. Bebek maması beslemek vücudu iyi şekillendirir ve aşırı kiloyu önler	3,34
23. Toplum, bebek formüla yerine emzirmeyi teşvik ediyor	3,19
24. Emzirme döneminde bazı yiyeceklerden (soğuk, keskin, sıcak, zehirli, rüzgârlı) kaçınılmalıdır çünkü bu yiyecekler emzirilen bebeği olumsuz etkiler	3,22
25. Emzirme konusunda tanıtım ve eğitim var	3,3
26. Çalışma ortamı emzirmeye uygun değil	3,18
27. İşyerleri emzirme için belirlenmiş alanlar sağlar	3,17

Annelerin Emzirme Konusundaki Uygulamaları Puanları	**Min-Max**	**Ort±SS**
	1,57-5,00	3,11±,50

Tablo 4.2.2'de "Annelerin Emzirme Konusunda Uygulamaları" anketine katılan annelerin yirmi yedi soruya verdikleri cevapların puan ortalaması orta düzeyde olduğu belirlenmiştir. Araştırmaya dahil olan annelerin "emzirme konusundaki uygulamaları" anketine verdiği yanıtların ortalaması, 3,11±0,50, en az puanı 1,57 ve en fazla puanı 5,00 olarak tespit edilmiştir.

Tablo 4.2.3: Annelerin Emzirme Konusundaki Bilgi ve Uygulamalarının Sosyo-Demografik Özelliklere Göre Dağılımı (n=258)

	Annelerin Emzirme Konusundaki Uygulamaları		Annelerin Emzirme Konusundaki Bilgileri
	n	**Ort±SS**	**Ort±SS**
İlk 6 ay emzirme Durumu			
Evet	153	3,14±,48	3,19±,54
Hayır	105	3,07±,53	3,04±,58
İstatistiksel analiz		*t=1,182; p=0,238	t=2,156; p=**0,032**
Emzirme Deneyimi			
Evet	177	3,11±0,47	3,2±0,56
Hayır	81	3,12±0,58	2,99±0,54
İstatistiksel analiz		t=-0,205; p= 0,837	t=2,776; p=**0,006**
Eğitim durumu			
Okur yazar değil	6	2,83±1,35	3,03±1,30
Okur yazar	31	3,07±,58	2,92±,52
İlköğretim	93	3,14±,40	3,05±,45
Lise	52	3,20±,49	3,14±,52
Üniversite	31	3,22±,41	3,35±,49
Lisansüstü	45	2,95±,52	3,30±,67
İstatistiksel analiz		F=3,208±; p=0,084	F=3,208; p=**0,008**
Yaş durumu			
25 yaş ve altı	55	3,17±,42	3,11±,50
26-30 yaş	70	3,08±,44	3,05±,49
31-40 yaş	85	3,13±,53	3,17±,59
41+	48	3,06±,63	3,17±,57
İstatistiksel analiz		**F=,517±; p=0,671	F=,657; p=0,579
Gelir durumu			
Gelir giderden az	63	3,04±,45	2,99±,52
Gelir gidere eşit	129	3,14±,52	3,25±,58
Gelir giderden fazla	66	3,12±,51	3,02±,52
İstatistiksel analiz		F=,982±; p=0,376	F=6,459; p=**0,002**

***** İki grup karşılaştırmalarında "Bağımsız Örneklem T Test"
** Üç ve üzeri grup karşılaştırmalarında "ANOVA" kullanılmıştır.

Tablo 4.2.3'e göre annelerin ilk altı ay emzirme durumu ve emzirme deneyimi değişkenine göre annelerin emzirme konusundaki bilgi düzeyi arasında istatistiksel olarak anlamlı farkın olduğu saptanırken ($p<0,05$), emzirme konusundaki uygulamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılığın olmadığı saptanmıştır ($p>0,05$). Ayrıca ilk altı ay emziren annelerin emzirmeyenlere, emzirme deneyimi olan annelerin deneyimi olamayanlara göre bilgi düzeyinin daha yüksek olduğu belirlenmiştir ($p<0,05$).

Eğitim durumu açısından incelendiğinde annelerin emzirme konusundaki bilgi düzeyi arasında istatistiksel olarak anlamlı farkın olduğu saptanırken ($p<0,05$), emzirme konusundaki uygulamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılığın olmadığı saptanmıştır ($p>0,05$). Diğer bir ifade ile eğitim durumu değişkeninin, annelerin emzirme konusundaki uygulamaları etkilemediği, ancak emzirme konusundaki bilgi düzeyini etkilediği belirlenmiştir. Ayrıca eğitim durumu lisans ve yüksek olan annelerin emzirme konusundaki bilgi düzeyi diğer öğrenim durumlarına göre daha yüksek olduğu saptanmıştır. Yaş durumu incelendiğinde, annelerin emzirme konusundaki bilgi ve uygulama düzeyinde istatistiksel açıdan anlamlı bir fark saptanmamıştır ($p>0,05$; Tablo 4.2.3).

Araştırmada annelerin emzirme konusundaki bilgi düzeyi ile gelir durumu arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmuştur ($p<0,05$). Farkın hangi gruptan kaynaklandığı incelendiğinde ise geliri giderine eşit olan annelerin emzirme konusundaki bilgi düzeyinin diğer gelir düzeylerine göre yüksek olduğu belirlenmiştir. Annelerin emzirme konusundaki uygulamaları düzeyi ile gelir durumu arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark saptanmamıştır ($p>0,05$; Tablo 4.2.3).

Tablo 4.2.3 (Devamı): Annelerin Emzirme Konusundaki Bilgi ve Uygulamalarının Sosyo-Demografik Özelliklere Göre Dağılımı (n=258)

		Annelerin Emzirme Konusundaki Uygulamaları	Annelerin Emzirme Konusundaki Bilgileri
	n	**Ort±SS**	**Ort±SS**
Beraber Kalınan Kişi			
Eş ve çocuklar ile	83	3,13±,51	3,23±,60
Eş ile	36	3,03±,54	3,08±,42
Çocuklar ile	58	3,09±,52	3,09±,55
Anne/baba ile	58	3,15±,49	3,12±,61
Akrabalar ile	23	3,14±,44	3,01±,51
İstatistiksel analiz		F=,375±; p=0,826	F=,375±;p=0,826
Çocuk Sayısı			
1	64	3,13±,47	3,21±,58
2	96	3,08±,40	3,10±,55
3	59	3,10±62	3,07±,56
4	26	3,31±,39	3,25±,43
5	13	2,89±,83	3,04±,75
İstatistiksel analiz		F=1,773±; p=0,135	F=,927; p=0,449
Meslek Durumu			
Memur	65	3,12±,51	3,28±,63
Ev hanımı	96	3,06±,49	3,05±,56
Öğrenci	58	3,13±,46	3,14±,41
Serbest meslek	39	3,19±,59	3,08±,60
İstatistiksel analiz		F=,737±; p=0,531	F=2,434; p=0,065
Yerleşim Yeri			
İl	136	3,10±,50	3,14±,56
İlçe veya mahalle	122	3,12±,50	3,12±,57
İstatistiksel analiz		t=-,205; p=0,837	t=2,776; p=0,**006**

***** İki grup karşılaştırmalarında "Bağımsız Örneklem T Test"
** Üç ve üzeri grup karşılaştırmalarında "ANOVA" kullanılmıştır.

Araştırmada annelerin beraber kalınan kişi, çocuk sayısı ve meslek durumu değişkenleri açısından annelerin emzirme konusundaki uygulama ve bilgi düzeyinde anlamlı bir fark bulunmamıştır (p>0,05). Yerleşim yeri değişkeni açısından annelerin emzirme konusundaki bilgi düzeyinde istatistiksel açıdan anlamlı bir fark bulunurken (p<0,05), emzirme

konusundaki uygulamalar düzeyinde istatistiksel açıdan anlamlı bir fark saptanmamıştır ($p>0,05$). İlde yaşayan annelerin, emzirme konusundaki bilgi düzeyi, ilçe veya mahallede yaşayanlara göre daha yüksek olduğu belirlenmiştir ($p<0,05$; Tablo 4.2.3).

5. TARTIŞMA

5.1 Annelerin Emzirme Konusundaki Uygulamalarına İlişkin Tartışma

Araştırmamızda yaş durumu incelendiğinde, annelerin emzirme konusundaki uygulama düzeyini etkilemediği saptanmıştır. Literatürde kadınların emzirme uygulamalarını inceleyen araştırma sayısı sınırlıdır. Çakmak ve Dengi (2019) tarafından yapılan araştırmada çalışmamıza benzer şekilde annelerin emzirme ile yaş arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı belirlenmiştir. Ayrıca çalışmamızda annelerin emzirme uygulamalarının eğitim durumuna göre değişiklik göstermediği saptanmıştır. Benzer şekilde Çakmak ve Dengi (2020) tarafından yapılan araştırmada da öğrenim düzeyi, annelerin emzirme uygulamalarını etkilemediği bildirilmiştir.

Araştırma sonucunda çalışmaya katılan annelerin emzirme uygulamalarını mesleğin etkilemediği saptanmıştır. İlgili literatür incelendiğinde doğrudan meslek gruplarının karşılaştırıldığı bir çalışmaya rastlanılmamıştır. Ancak Tatar ve Günay (2009) tarafından yapılan araştırma sonucunda çalışan anneler ile çalışmayan annelerin emzirme tutumları arasında anlamlı bir farklılığın bulunmadığı belirlenmiştir.

Araştırmamızda annelerin emzirme uygulamalarını gelir düzeyinin etkilemediği saptanmıştır. İlgili literatür incelendiğinde araştırmaların büyük çoğunluğunda gelir düzeyinin artışının emzirme uygulamaları puanını yükselttiği bildirilmektedir (Çakmak ve Dengi, 2019; Kurnaz ve Hazar, 2014).

Çalışmamıza katılan annelerin emzirme uygulamalarının yaşadıkları yer değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermediği saptanmıştır. Kurnaz ve Hazar (2014) tarafından yapılan araştırmada benzer şekilde sonuçlarımızı desteklemektedir. Araştırmamıza katılan annelerin çocuk sayısının emzirme uygulamalarını etkilemediği belirlenmiştir. Literatür incelendiğinde çocuk sayısı ile emzirme uygulamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılığın olmadığı yönünde bulgular bulunmaktadır (İnanç, 2013; Yılmaz vd., 2017). Literatür bulguları da çalışma sonucumuzu desteklemektedir.

Araştırma sonucunda çalışmaya katılan annelerin emzirme uygulamalarının emzirme deneyimine ve ilk altı ay emzirme durumuna göre farklılaştığı; daha önce emziren ve ilk altı ay

emziren annelerin puanlarının daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Yapılan araştırmalar, kadınlara verilen eğitimin ve önceki deneyimlerin tutum ve tekniklerin bilinmesi noktasında etkili olduğunu göstermektedir (Çalık vd., 2017; Çakmak ve Dengi, 2017).

5.2 Annelerin Emzirme Konusundaki Bilgilerine İlişkin Tartışma

Araştırma sonucunda çalışmaya katılan annelerin emzirme konusunda bilgi düzeylerini yaşın etkilemediği belirlenmiştir. Benzer şekilde Tezcan (2005) tarafından yapılan araştırma sonucunda yaş ilerledikçe emzirmeye ilişkin bilgi ve tutum puanlarını arttırdığı belirlenmiştir. Günümüzde anneler emzirme konusunda bilgi ve uygualamalara yönelik daha fazla içerikle karşılaşma imkanı bulmaktadırlar. Gebelik sürecinde daha fazla bilgi edinecek kaynak bulabilmektedirler. Bu noktada dijital okuryazarlığın da artmasıyla birlikte annelerin bu konudaki bilgi eksiklerini kapatmak için çok fazla seçeneği olduğu düşünülmektedir. Bu nedenle yaşın bir farklılık yaratmadığı düşünülmektedir.

Araştırmamızda annelerin emzirme konusundaki bilgi düzeylerinin eğitim durumu değişkeni açısından farklılaştığı; lisans ve yüksek lisans mezunu olan annelerin emzirme konusundaki bilgi düzeyinin yüksek olduğu belirlenmiştir. Yapılan önceki çalışmalarda annelerin eğitim düzeyi yükseldikçe emzirme davranışının olumlu yönde etkilendiği ve buna paralel olarak emzirme süresinin uzadığı saptanmıştır (Gümüştakım vd., 2017; Didişen vd., 2021; Küçükoğlu vd., 2015; Pektaş ve Mutlu, 2016). Yapılan başka bir çalışmada öğrenim düzeyi arttıkça anne sütü ile ilgili bilgi puanları da artmıştır (Yılmaz vd., 2017). Çalık ve arkadaşlarının (2019) yaptığı çalışmada eğitim düzeyinin kadınlarda emzirme ile ilgili bilgi düzeyini önemli ölçüde etkilediği bulunmuştur.

Araştırma sonucunda çalışmaya katılan annelerin emzirme konusundaki bilgi düzeylerinin meslek değişkeni açısından farklılık göstermediği belirlenmiştir. Tatar ve Günay (2009) tarafından yapılan ve bizim çalışma sonucumuzu destekleyen araştırma sonucunda çalışan anneler ile çalışmayan annelerin emzirme bilgi düzeyleri arasında anlamlı bir farklılığın bulunmadığı bildirilmiştir. Buna karşın Pektaş ve Mutlu (2016) tarafından yapılan araştırmada ise çalışan annelerin daha yüksek bilgi düzeyine sahip oldukları saptanmıştır. Çalışan annelerin dış etkenlere daha açık oldukları, bazı bilgileri daha kolay öğrenme ve bilgilenme imkanına sahip oldukları bilinmektedir. Kurnaz ve Hazar (2014) ve Doğan (2019) çalışmalarında çalışan annelerin emzirme bilgi puan ortalamalarını daha yüksek bulmuştur. Çeşmeci'nin yaptığı

(2022) çalışmada ise çalışan kadınlar ile çalışmayan kadınların emzirme tutum puanı ortalaması arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olmadığını bildirmektedir. Literatürde farklı araştırma sonuçlara bulunmaktadır. Ancak genel olarak değerlendirildiğinde tek başına çalışıyor olmanın tutum ve bilgi üzerinde etkili olmayacağı; bu durumun farklı değişkenlerden etkilenerek gelişebileceği düşünülmektedir.

Araştırmamıza katılan annelerin emzirme konusundaki bilgi düzeylerinin gelir düzeyi değişkeni açısından farklılaştığı; gelirleri giderlerine eşit olan annelerin bilgi düzeylerinin yüksek düzeyde olduğu belirlenmiştir. İlgili literatür incelendiğinde araştırmaların büyük çoğunluğunda gelir düzeyinin artmasının emzirme bilgi puanın yükselmesine katkı sunduğu yönünde olduğu görülmektedir (Çakmak ve Dengi, 2019; Kurnaz ve Hazar, 2014). Bununla birlikte Gümüştakım ve diğerleri (2017) tarafından yapılan araştırmada ise gelir düzeyinin tutum ve bilgi düzeyini etkilemediği belirtilmiştir.

Araştırma sonucunda çalışmaya katılan annelerin emzirme konusundaki bilgi düzeylerinin yaşadıkları yer değişkeni açısından farklılaştığı; şehirde oturan annelerin emzirme konusundaki bilgi düzeyi ilçe ve mahallede oturanlara göre daha yüksektir. Benzer şekilde Kurnaz ve Hazar (2014) tarafından yapılan araştırmada da il merkezinde yaşayan bireylerin puanlarının daha yükek olduğı görülmüştür. Ancak literatür incelendiğinde bu iki değişkenin bir arada incelendiği farklı bir araştırmaya rastlanılmamıştır. Şehirde oturan bireylerin bilgiye ulaşma imkanlarının daha fazla olmasının bu farklı meydana getirdiği düşünülmektedir.

Araştırma sonucunda çalışmaya katılan annelerin emzirme konusundaki bilgi düzeylerinin kiminle birlikte yaşadıkları değişkeni açısından farklılık göstermediği saptanmıştır. Çalık ve arkadaşları (2017) tarafından yapılan çalışmada aile yapısının annelerin emzirmeye ilişkin bilgi puan ortalamaları üzerinde etkili olduğu bulunmuştur. Bu çalışma kapsamında annelerin çekirdek aile veya geniş aile kapsamında değerlendirilmemesi bulguların farklılık göstermesine neden olduğu düşünülmektedir. Araştırmaya katılan bireylerin aynı zamanda yalnız başına çocuk büyütmeleri, eşiyle birlikte olup olmaması gibi durumların ayrıştırılmaması da bu sonucu ortaya çıkarmış olabileceği düşünülmektedir.

Çalışmamıza katılan annelerin emzirme konusundaki bilgi düzeylerinin çocuk sayısı değişkeni açısından farklılık göstermediği belirlenmiştir. Yapılan çalışmalar incelendiğinde farklı bulguların elde edildiği görülmektedir. Bazı araştırmalarda çocuk sayısının emzirme bilgi düzeyini etkilediği ortaya koyulmuştur (Gebrekidan vd., 2020; İnoue, Katsuki ve Ouchi, 2013;

Khasawneh vd., 2020; Yıldız, 2019). Bazı araştırmalar ise çocuk sayısı ile bilgi düzeyi arasında anlamlı bir farklılığın olmadığı yönünde bulgulara ulaşmıştır (İnanç, 2013; Yılmaz vd., 2017). Bu noktada çocuk sayısının bilgi ve tutum üzerinde temel belirleyici olmadığı; farklı değişkenlerin etkisi altında bilgi düzeyini etkilediği düşünülmektedir.

Araştırma sonucunda çalışmaya katılan annelerin emzirme konusundaki bilgi düzeylerinin emzirme deneyimi ve ilk altı ay emzirme durumu değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterdiği belirlenmiştir. Bu sonuca karşın yapılan çalışmalarda daha önce emzirme deneyimi olan annelerin olumlu emzirme deneyimleri bildirmiştir (Al Ketbi vd., 2018; Hamze vd., 2019; Holbrook vd., 2013). Bu durumun da emzirme tutumunu olumlu yönde etkilediği düşünülmektedir.

6. SONUÇ VE ÖNERİLER

6.1 Sonuçlar

Annelerin bazı sosyo-demografik özellikleri;

Annelerin kişisel özellikleri incelendiğinde; annelerin %32,9'u 31-40 yaş aralığında, %37,2'si ev hanımı, %36'sı ilköğretim mezunu, %50'sinin harcamalarının gelirine eşit, %52,7'sinin ilde yaşadığı, %32,2'sinin eşi ve çocukları ile birlikte yaşadığı, %62'sinin 1 ve 2 çocuk sahibi olduğu, %68'inin emzirme deneyimi olduğu ve %59,3' ünün ilk 6 ay da emzirdiği belirlenmiştir.

Annelerin emzirme konusunda bilgilerine yönelik sonuçlar;

- Emzirme, bebekler için formül sütüyle sağlanamayan sağlık yararları sağlar, bilgisine annelerin %82,9'unun doğru cevabını verdiği,
- Anne sütüyle beslenen bir bebek, mamayla beslenen bir bebeğe göre daha az enfeksiyon kapar, bilgisine analerin %74,4'ünün doğru cevabını verdiği,
- Anne sütü bebekler için ideal besindir, bilgisine annelerin %78,3'nün doğru cevabını verdiği,
- Tüm yeni doğan bebeklere anne sütü gelene kadar mama verilmelidir, bilgisine annelerin %52,3'ünün yanlış cevabını verdiği,
- "Emzirme, çok sayıda bebek hastalığı riskini önemli ölçüde azaltır", bilgisine %51,2'sinin doğru cevabını verdiği,
- Üç aylık emzirme yeterince uzun, bilgisine annelerin %55'inin yanlış cevabını verdiği,

- “Emzirme iyi bir doğum kontrol yöntemidir”, bilgisine %57’sinin, “Emzirmek ishali azaltır” bilgisine%54,3’ünün, “Anne üşütürse emzirmemelidir”, bilgisine %66,7’sinin doğru cevabını verdiği,
- Daha fazla süt üretimini teşvik eden, emzirme sıklığı ve memeden alınan süttür, bilgisine annelerin %72,1’inin doğru cevabını verdiği tespit edilmiştir.

Annelerin emzirme konusunda uygulamalarına yönelik sonuçlar;

“Annelerin Emzirme Konusunda Uygulamaları” anketine katılan annelerin yirmi yedi soruya verdikleri cevapların puan ortalaması orta düzeyde olduğu belirlenmiştir. Araştırmaya dahil olan annelerin “emzirme konusundaki uygulamaları” anketine verdiği yanıtların ortalaması, 3,11±0,50, en az puanı 1,57 ve en fazla puanı 5,00 olarak tespit edilmiştir.

Annelerin emzirme konusundaki bilgi ve uygulamalarının sosyo-demografik özelliklere göre sonuçları;

Araştırmaya katılan annelerin yaş, eğitim, meslek, gelir seviyesi, yaşanılan yer, çocuk sayısı, emzirme deneyimi ve ilk altı ay emzirme değişkenlerinden elde edilen ortalama puanlar arasındaki karşılaştırmalar ele alındığında;

- Annelerin ilk altı ay emzirme durumu ve emzirme deneyimi değişkenine göre annelerin emzirme konusundaki bilgi düzeyi arasında istatistiksel olarak anlamlı farkın olduğu saptanırken ($p<0,05$), emzirme konusundaki uygulamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılığın olmadığı saptanmıştır ($p>0,05$).
- Eğitim durumu ile annelerin emzirme konusundaki bilgi düzeyi arasında istatistiksel olarak anlamlı farkın olduğu saptanırken ($p<0,05$), emzirme konusundaki uygulamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılığın olmadığı saptanmıştır ($p>0,05$).
- Yaş ile annelerin emzirme konusundaki bilgi ve uygulama düzeyi arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark saptanmamıştır ($p>0,05$).

- Annelerin emzirme konusundaki bilgi düzeyi ile gelir durumu arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunurken ($p<0,05$), emzirme konusundaki uygulamaları düzeyi ile gelir durumu arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark saptanmamıştır ($p>0,05$).

- Annelerin beraber kalınan kişi, çocuk sayısı ve meslek durumu değişkenleri açısından annelerin emzirme konusundaki uygulama ve bilgi düzeyinde anlamlı bir fark bulunmamıştır ($p>0,05$).

- Yerleşim yeri değişkeni açısından annelerin emzirme konusundaki bilgi düzeyinde istatistiksel açıdan anlamlı bir fark bulunurken ($p<0,05$), emzirme konusundaki uygulamalar düzeyinde istatistiksel açıdan anlamlı bir fark saptanmamıştır ($p>0,05$).

6.2 Öneriler

Çalışma sonuçlarımız ışığında önerilerimiz aşağıda sıralanmıştır. Buna göre;

- Emzirmeyi olumlu ve olumsuz etkileyen faktörlerin toplumlara ve kültürel özelliklere yönelik belirlenmesi,

- Emzirmeyi olumlu ve olumsuz etkileyen faktörlere yönelik kadınların bilgi ve farkındalıklarını geliştirmek için kapsamlı eğitim programları hazırlanması,

- Bireysel ve toplumsal özellikler göz önünde bulundurularak mümkünse eşin ve diğer aile üyelerinin de eğitimlere katılmasının sağlanması,

- Anne sütü ve emzirme konusunda danışmanlık yapılırken kültürel özellikler ve emzirmeye dair mitlerin sorgulanması,

- Başarılı emzirmeye ilişkin farklı ülkelerde bilimsel çalışmalar yapılması ve sonuçların literatüre katkı açısından yaygınlaştırılması,

- Toplumsal açıdan emzirme farkındalık düzeyinin eğitim kurumları, medya, sağlık kurumları, sivil toplum kuruluşları ve akran eğitimleri aracılığıyla artırılmasının sağlanması önerilmektedir.

KAYNAKLAR

Al Ketbi, M. I., Al Noman, S., Al Ali, A., Darwish, E., Al Fahim, M., & Rajah, J. (2018). Knowledge, attitudes, and practices of breastfeeding among women visiting primary healthcare clinics on the island of Abu Dhabi, United Arab Emirates. *International breastfeeding journal*, *13* (1), 1-14.

Altamimi, E., Al Nsour, R., Al Dalaen, D., & Almajali, N. (2017). Knowledge, attitude, and practice of breastfeeding among working mothers in South Jordan. *Workplace health & safety*, 65(5), 210-218.

Aytaç, S. H., & Yazıcı, S. (2020). Doğum Sonu Emzirmenin Önemi ve Geleneksel Uygulamalaar. *Necmettin Erbakan Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 21 - 26.

Cömert, G. A. (2011). *Doğum Sonu Dönemde Emzirme Öz Yeterliliği Ve İlişkili Faktörlerin Belirlenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). Selçuk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Konya.

Çakmak, S., & Dengi, A. S. D. (2019). Postpartum dönemdeki annelerin emzirme ve anne sütünün önemi hakkındaki bilgilerinin değerlendirilmesi. *Türk Aile Hek Derg*, *23*(1), 9-19. doi: 10.15511/tahd.19.00009.

Çalık, K. Y., Çetin, F. C., & Erkaya, R. (2017). Annelerin emzirme konusunda uygulamaları ve etkileyen faktörler. *Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, *6*(3), 80-91. https://dergipark.org.tr/en/pub/g umussagbil/issue/31206/361842

Çeşmeci, M. (2022). Yeni Doğum Yapmış Annelerde Emzirme Tutumunun Değerlendirilmesi. 6. Uluslararası Hemşirelik ve İnovasyon Kongresi 20-21 Ekim 2022 İstanbul.

Demirtaş, Z. G., & Çelik, R. (2017). Emziren Annelerin Emzirme Bilgilerinin Kaynaklarının İncelenmesi: Instagram Örneği-Emziren Annelerin Emzirme Bilgilerinin

Kaynaklarının İncelenmesi: Instagram Örneği. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, *9*(22), 389-403. DOI: 10.20875/makusobed.349394.

Didişen, N. A., Uzşen, H., & Buldur, E. (2021). Emzirme Sürecinde Olan Annelerin Emzirme Davranışlarını Yönlendiren Tutumlarının İncelenmesi. *Adnan Menderes Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi*, *5*(1), 84-92. https://doi.org/10.46237/amusbfd.674579

Doğan, G. (2019). *Annelerin bebek beslenmesine yönelik bilgi, tutum ve davranışları ile postpartum depresyon durumlarının değerlendirilmesi* (Yüksek Lisans Tezi). Başkent Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Gebrekidan, K., Hall, H., Plummer, V., & Fooladi, E. (2020). Exclusive breastfeeding continuation and associated factors among employed women in North Ethiopia: A cross-sectional study. *PloS one*, *16*(7), e0252445. https://doi.org/10.1371/journal.pone.0252445

Gökçe, İ. K. (2016). Preterm bebeğin enteral beslenmesine güncel yaklaşım. *İnönü Üniversitesi Turgut Özal Tıp Merkezi Dergisi*, *23*(2), 259-264. DOI: 10.5455/jtomc.2015.3296

Gümüştakım, R. Ş., Aksoy, H. D., Cebeci, S. E., Kanuncu, S., Çakır, L., & Yavuz, E. (2017). Evaluation of eating habits in children 0-2 years of age: a multicenter study. *Family Practice and Palliative Care*, *2*(1), 1-8.

Gündüz, G. (2018). *Bir Üniversite Hastanesinde aile Hekimliği Polikiniklerine Başvuran 18 Yaş Üzeri Üreme Çağındaki Kadın Hastaların Anne Sütü ve Emzirme Hakkındaki Bilgi Düzeylerinin Değerlendirilmesi* (Uzmanlık Tezi). Yıldırım Beyazıt Üniversitesi. Ankara.

Güngör, S. (2021). *0 - 6 Ay Bebeği Olan Annelerin Emzirme Durumları ve Emzirme Sorunlarını Etkileyen Faktörler* (Yüksek Lisans Tezi). Onsekiz Mart Üniversitesi. Çanakkale.

Hamze, L., Mao, J., & Reifsnider, E. (2019). Knowledge and attitudes towards breastfeeding practices: A cross-sectional survey of postnatal mothers in China. *Midwifery*, *74*, 68-75. https://doi.org/10.1016/j.mid w.2019.03.009.

Holbrook, K. E., White, M. C., Heyman, M. B., & Wojcicki, J. M. (2013). Maternal sociodemographic characteristics and the use of the Iowa Infant Attitude Feeding Scale to describe breastfeeding initiation and duration in a population of urban, Latina mothers: a prospective cohort study. *International breastfeeding journal*, *8*(1), 1-14. https://internationalbreastfeedingjournal.biomedcentral.com/articles/10.1186/1746-4358-8-7

Irmak, N. (2016). Anne sütünün önemi ve ilk 6 ay sadece anne sütü vermeyi etkileyen unsurlar. *The Journal of Turkish Family Physician*, *7*(2), 27-31. doi: 10.15511/tjtfp.16.02627

İnanç, B., B. (2013). 15-49 Yaş Arası Annelerin Anne Sütü ile İlgili Uygulamaları ve Etki Eden Faktörleri. Türkiye Aile Hekimliği Dergisi, 17(2): 51-55. DOI:10.2399/tahd.13.63835.

İnoue, M. Katsuki, Y. Ouchi, M. (2013). Japanese mothers' breastfeeding knowledge and a atitudes assessed by the lowa ınfant feeding attitudes scale. *Asia Pac Jornual Clinical Nutring*, *22*(2), 261-5. https://search.informit.org/doi/abs/10.3316/ielapa.304223077747507

Kaçar, Ö. H. (2019). Gebelerde Emzirme tutumunun İlk Altı Ay Emzirme Süresiyle İlişkisi (Uzmanlık Tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi. İzmir.

Karagöz, A. (2018).*Antenatal Eğitimin Emzirme Öz-Yeterlilik Algısı Ve Emzirme Sürecine Etkisi* (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Medipol Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Khasawneh, W., Kheirallah, K., Mazin, M., & Abdulnabi, S. (2020). Knowledge, attitude, motivation and planning of breastfeeding: a cross-sectional study among Jordanian women. *International Breastfeeding Journal*, *15*(1), 1-9. https://link.springer.com/article/10.1186/s13006-020-00303-x

Kurnaz, D., & Hazar, H. U. (2014). Erken postpartum dönemde annelerin emzirmeye ilişkin tutum ve başarılarını etkileyen faktörler. *Hemşirelik Bilimi Dergisi*, *4*(2), 76-86. https://dergipark.org.tr/en/pub/hbd/issue/64902/949301

Küçük, N. (2021). *Annelerin İlk Altı Aylık Dönemde Emzirme Öz - Yeterlilik, Tutum ve Davranışlarının Emzirme Eğitimi Kaynaklarına GöreKarşılaştırılması*. *Tıpta Uzmanlık Tezi*. Ankara: Sağlık Bilimleri Üniversitesi.

Küçükoğlu, S., Aytekin, A., & Ateşeyan, S. (2015). Yenidoğan Yoğun Bakim Ünitesinde Bebeği Yatan Annelerin Bebeklerine Anne Sütü Verme Eğilimleri ile Emzirme Öz Yeterliliklerinin Karşilaştirilmasi. *Balıkesir Sağlık Bilimleri Dergisi*, *4*(2), 71-78. https://dergipark.org.tr/en/pub/balikesirsbd/issue/38435/452304.

Metin, A., & Altınkaynak, S. (2020). Babaların Sosyodemografik Özelliklerinin Eş Desteği ve Emzirme Başarısına Etkisi. *Journal of Academic Research in Nursing*, *6*(1), 109-116. https://hdl.handle.net/20.500.12619/76128

Nsiah – Asamoah, C., Doku, D. T., & Agblorti, S. (2020). Mothers' and Grandmothers' misconceptions and socio-cultural factors as barriers to exclusive breastfeeding: A qualitative study involving Health Workers in two rural districts of Ghana. *PloS one*, *15*(9), e0239278. https://doi.org/10.1371/journal.pone.0239278.

Özgüneş, Z. Ö. (2019). *Annelere Verilen Emzirme Eğitiminin Başarılı Emzirmeye Etkisi* (Yüksek Lisans Tezi). Haliç Üniversitesi. İstanbul.

Pektaş, M. K., & Mutlu, F. M. (2016). Gebe kadınların emzirme ve anne sütü konusundaki bilgilerinin, tutum ve davranışlarının değerlendirilmesi. *Gazi Medical Journal*, *27*(3). 145-148, doi:http://dx.doi.org/10.12996/gmj.2016.43

Tatar, G. M., & Günay, O. (2009). Kahramanmaraş İl Merkezindeki Gebelerin Emzirme Konusundaki Bilgi Ve Tutumları. *Sağlık Bilimleri Dergisi*, *18*(3), 175-186.

Tezcan, S. (2005). Gebelerin emzirmeye ilişkin tutumları ve emzirme tutumunu etkileyen bazı faktörler. *Hacettepe Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Dergisi*, *12*(2), 1-13.

TNSA. (2020). Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması, Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü, T.C. Kalkınma Bakanlığı ve TÜBİTAK. 11 Eylül 2020 tarihinde http://www.hips.hacettepe.edu.tr/tnsa2018/rapor/TNSA 2018_ana_Rapor.pdf adresinden erişildi

Türkyılmaz, C. (2017). Anne Sütünün Bebeğe ve Anneye Faydaları Nelerdir? Türki Dünyası Uygulama ve Araştırma Merkezi Yenidoğan Dergisi, 154 - 179.

UNICEF. (2018).*Breastfeeding: A Mother's Gift, For Every Child*. New York: UNICEF.

UNICEF. (2020). Turkey/ For Every Child. Convention on the rights of the child. 2 Ekim 2020 tarihinde https://www.unicef.org/turkey/en/convention-rights-child adresinden erişildi.

Victora, C. G., Bahl, R., Barros, A. J., França, G. V., Horton, S., Krasevec, J., ... & Group, T. L. B. S. (2016). Breastfeeding in the 21st century: epidemiology, mechanisms, and lifelong effect. *The lancet*, *387*(10017), 475-490. https://doi.org/10.1016/S0140-6736(15)01024-7.

WHO. (2009). World Health Organization. *Infant And Young Child Feeding: Model Chapter For Textbooks For Medical Students And Allied Health Professionals*. Geneva: World Health Organization.

WHO. (2020). Baby-Friendly Hospital Initiative (BFHI). 10 Ekim 2020 tarihinde http://www.tensteps.org/breastfeeding-bfhi.shtml adresinden erişildi.

Yıldırım, G. (2020). *Emzirme tutumu ve Emzirme Öz - Yeterlilik Algısının Annenin Doğum Sonu Yaşam Kalitesine Etkisi* (Yüksek Lisans Tezi). Afyon Sağlık Bilimleri Üniversitesi. Afyonkarahisar.

Yıldız, K. (2019). Yenidoğan yoğun bakımda bebeği yatan annelerin emzirme tutumu ve emzirme başarılarının belirlenmesi (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Uludağ Üniversitesi, Sağlık Bilimler Enstitüsü. Bursa.

Yılmaz, E. Öcal, F.D. Vural Yılmaz, Z. Ceyhan, M. Kara, O.F. Küçüközkan, T. (2017). Early ınitiation and exclusive breastfeeding: factors ınfluencing the attitudes of mothers who gave birth in a baby-friendly hospital. *Turk J Obstet Gynecol*, 14:1-4. doi: 10.4274/tjod.90018

EKLER

EK-1: Irak Etik kurul onayı

EK-2: Veri Toplama Anketi

Bölüm 2. Emzirme İle İlişkili Veri Formu

ÖZGEÇMİŞ

İsim Soyisim : Huda Nadhim Hadi AL-KAYYIM
Mail Adresi :
Eğitim Seviyesi:
Bilimsel Çalışma Alanı :
Kişisel Deneyimler :